

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی
و تربیة معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی
و تألیف کتب درسی

کتاب معلم رهنمای تدریس جغرافیه

صنف ۷

رهنمای تدریس جغرافیه
صنف ۷

کتاب های درسی متعلق به وزارت معارف بوده،
خرید و فروش آن در بازار جداً ممنوع است،
بامتخلفین برخورد قانونی صورت می گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۶ ه. ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیة معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس جغرافیه

صنف هفتم

سال چاپ: ۱۳۹۶ هـ. ش.

مؤلفان:

- پوهاند غلام جیلانی عارض
- سرمولف الحاج نجیب الله امین افغان
- عبدالصمد رامکی غزنوی

ایدیت علمی و مسلکی:

- پوهنمل دوکتوران دوس رحمت خواکمن
- معاون سر مولف محمد رفیق مومند

ایدیت زبانی:

- سید محمود خلیق

کمیته دینی، سیاسی و فرهنگی:

- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.
- مولوی قیام الدین کشف
- استاد رقیب الله ابراهیمی

کمیته نظارت:

- دکتور اسد الله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیه معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژه انکشاف نصاب تعلیمی
- سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین:

- حمیدالله غفاری و حمید کریمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامپریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی های جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت های جامعه همواره در حال تطوّر می باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد. کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتوذهای جدید تدریس، فعالیت ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیۀ تدریس مفید و مؤثر می باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفاده شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می آید تا در تعلیم و تربیه با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی های جامعه و منافع ملی و وطن دوستی با معیارهای جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیه کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائه نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همه دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشورهای دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری های شان را آرزو می نمایم.

و من الله التوفیق

دکتر اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

فهرست عناوین

صفحه	عنوان
۱	فصل اول .....
۱	کلیات پروگرام درسی علم جغرافیه .....
۱	۱- مقدمه .....
۱	اهمیت تعلیم و تربیت و رسالت معلمان .....
۲	اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان .....
۲	اهداف اعتقادی و اخلاقی .....
۳	اهداف علمی و آموزشی .....
۳	اهداف فرهنگی و هنری .....
۳	اهداف مدنی و اجتماعی .....
۴	اهداف اقتصادی .....
۴	اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف (۷-۹) .....
۵	۲- معرفی برنامه درسی صنف: .....
۵	ارزش آموزش علم جغرافیه در دوره متوسطه .....
۶	- جغرافیه چیست؟ .....
۷	اهمیت آموزش علم جغرافیه: .....
۷	اهداف آموزش جغرافیه .....
۸	دیدگاه برنامه درسی جغرافیه: .....
۹	جدول وسعت و تسلسل جغرافیه در صنف هفتم، هشتم و نهم .....
۱۰	استراتژی‌های تدریس در آموزش جغرافیه .....
۱۱	آب در افغانستان .....
۱۴	استراتژیهای ارزیابی از معلومات شاگردان .....
۱۴	۱- روش استفاده از قلم و کاغذ (کتبی) .....
۱۴	۲- روش ملاحظه (مشاهده) .....
۱۴	چک لست ارزیابی مبتنی بر عملکرد .....
۱۵	نمونه چک لست اندازه گیری برای عملکرد شاگردان در درس جغرافیه .....
۱۵	نمونه چک لست اندازه گیری مهارت‌های ارتباطی .....
۱۶	لوازم اجرایی برنامه درسی علم جغرافیه .....
۱۶	۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز .....
۱۶	۲- انتظارات از معلم جغرافیه .....
۱۶	الف: صلاحیت‌های عمومی .....
۱۶	ب: صلاحیت‌های اختصاصی .....
۱۶	۳- انتظار از مکتب .....
۱۶	۴- انتظار از خانواده .....
۱۷	فصل دوم .....
۱۷	رهنمای تدریس دروس جغرافیه .....
۱۷	پلان سالانه تدریس: .....
۱۸	پلان سالانه تدریس مخصوص ولایات سرد سیر .....

۱۹	..... پلان سالانه تدریس مخصوص ولایات گرم سیر
۲۰	..... پلان رهنمای تدریس درس (اول)
۲۲	..... پلان رهنمای تدریس درس (دوم)
۲۴	..... پلان رهنمای تدریس درس (سوم)
۲۶	..... پلان رهنمای تدریس درس (چهارم)
۲۸	..... پلان رهنمای تدریس درس (پنجم)
۳۰	..... پلان رهنمای تدریس درس (ششم)
۳۲	..... پلان رهنمای تدریس درس (هفتم)
۳۴	..... پلان رهنمای تدریس درس (هشتم)
۳۶	..... پلان رهنمای تدریس درس (نهم)
۳۸	..... پلان رهنمای تدریس درس (دهم)
۴۱	..... پلان رهنمای تدریس درس (یازدهم)
۴۴	..... پلان رهنمای تدریس درس (دوازدهم)
۴۷	..... پلان رهنمای تدریس درس (سیزدهم)
۵۰	..... پلان رهنمای تدریس درس (چهاردهم)
۵۳	..... پلان رهنمای تدریس درس (پانزدهم)
۵۶	..... پلان رهنمای تدریس درس (شانزدهم)
۵۹	..... پلان رهنمای تدریس درس (هفدهم)
۶۲	..... پلان رهنمای تدریس درس (هجدهم)
۶۵	..... پلان رهنمای تدریس درس (نوزدهم)
۶۸	..... پلان رهنمای تدریس درس (بیستم)
۷۱	..... پلان رهنمای تدریس درس (بیست و یکم)
۷۴	..... پلان رهنمای تدریس درس (بیست و دوم)
۷۶	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۳)
۷۹	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۴)
۸۲	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۵)
۸۴	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۶)
۸۷	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۷)
۹۰	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۸)
۹۳	..... پلان رهنمای تدریس درس (۲۹)
۹۶	..... پلان رهنمای تدریس درس (۳۰)
۹۹	..... پلان رهنمای تدریس درس (۳۱)
۱۰۲	..... پلان رهنمای تدریس درس (سی و دوم)
۱۰۵	..... پلان رهنمای تدریس درس (۳۳)
۱۰۸	..... پلان رهنمای تدریس درس (۳۴)

فصل اول

کلیات پروگرام درسی علم جغرافیه

۱- مقدمه

اهمیت تعلیم و تربیت و رسالت معلمان

دانشمندان هر کدام تعلیم و تربیه را به شکل‌هایی تعریف کرده‌اند. عده‌ای تعلیم و تربیت را انتقال، ارزیابی و توسعه‌ی میراث فرهنگی گذشته‌گان می‌دانند. عده‌ای نیز تعلیم و تربیت را تشکیل نهایی، صفات و قابلیت‌های معین در فرد خوانده‌اند. پاره‌ای هم تعلیم و تربیت را آشکار ساختن استعدادهای نهفته در فرد یا به بیان روشن‌تر به فعل در آوردن توانایی و استعدادهای فرد می‌شمارند. برخی از دانشمندان تعلیم و تربیت را آماده کردن فرد برای زنده‌گی کردن در اجتماع معین و آشنا ساختن وی به آداب و رسوم و عقاید و افکار خاص می‌پندارند. امروز نظریات مفیدتری درباره‌ی ماهیت تعلیم و تربیه به وسیله‌ی دانشمندان بزرگ ابراز شده است که نقل آنها در این مقدمه دارای اهمیت خاص است.

بعضی از مربیان، تعلیم و تربیت را رهنمایی جنبه‌های متعدد ابعاد جسمی فرد، یعنی جنبه‌های جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی، کاری، هنری، معنوی و جنبه‌ی اخلاقی می‌دانند. جان دیویی، تعلیم و تربیت را تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آنها به گونه‌های که موجبات رشد بیشتری را در فرد فراهم نماید، تلقی کرده است.

همه تعاریف فوق از جهاتی درست‌اند، اما به تنهایی بسنده نیستند. مربیان از تعلیم و تربیت شاگردان انتظار زیادی دارند. آنها از شاگردان انتظار دارند که در کنار فراگیری علم و هنر با فرهنگ و آداب و رسوم کشور خود آشنا شده و به منظور سازگاری با جامعه و ورود موفقانه به اجتماع، عادات، مهارت‌ها و نگرش‌های خاصی را کسب کنند، تا در نتیجه‌ی شگوفایی استعداد بتوانند قابلیت‌های خود را تبارز دهند، مهارت‌های کاری و شغلی مورد نیاز را جهت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر انتظار می‌رود ابعاد وجودی شاگردان که توسط زیست‌شناسان، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، فلاسفه و علمای اخلاقی شناسایی شده است، از طریق بازدهی تعلیم و تربیت رهنمایی، رشد و توسعه یابد.

از نظر دین اسلام، هدف تعلیم و تربیت، پرورش انسان کامل است. و انسان کامل کسی است که همه ابعاد جسمی او در حد توانایی رشد و تکامل پیدا کند. وظیفه مهم معلمان؛ رشد ابعاد جسمی انسان است چه موضوعات مختلف درسی هر کدام به دنبال تحقیق و پرورش بعد خاصی از وجود آدمی است.

هدف تعلیم و تربیت، پرکردن ذهن متعلم از حقایق و واقعیت‌های مختلف نیست. شاگرد خوب الزاماً کسی نیست که معلومات زیادی کسب کرده است، برعکس شاگرد خوب کسی است که ابعاد جسمی او در همه زمینه‌ها رشد پیدا کرده باشد و یاد گرفته باشد که چگونه یاد بگیرد. چنین فردی در تمام عمر در پی یادگیری است. دست

آورد تعلیم و تربیت این نیست که تنها به تربیت نخبگان توجه کند و به بقیه شاگردان بی اعتنایی کنند. نظام تعلیم و تربیت مطلوب، پرورش استعداد همه گان را مورد توجه قرار میدهد. تعلیم و تربیت به معنای صحیح آن به تحقیق همه ی اهداف تعلیم و تربیت توجه می‌کند. از سوی دیگر معلم آگاه و وارد به مبانی صحیح تربیتی، در همه دوره‌های تحصیلی به تحقق تمام اهداف عمومی آموزش و پرورش از طریق فعالیت‌های مختلف درسی براساس برنامه طرح توجه دارد.

شاگردان در دوره نوجوانی دارای مشخصات خاصی هستند. در این دوره متعلمین به لحاظ بدنی وارد مرحله جدیدی از تغییرات جسمانی می‌شوند. ارتباط شاگردان با یکدیگر و گروه همسالان در این دوره شکل مخصوصی به خود می‌گیرد. آماده گی شاگردان در این دوره برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیاده‌تر از دوره کودکی آنان است. نوجوانان در این دوره به لحاظ عاطفی از هماهنگی با دیگران و انجام کارهای خوب و کمک به دیگران لذت می‌برند. آنها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به خویش را انجام دهند. آنان در این دوره، علاقه بیشتری برای درک اسرار عالم و یادگیری درباره طبیعت و عالم معنا از خود نشان می‌دهند. ذوق هنری و حس زیبا شناسی کودکان در این دوره بیش از دوره کودکی است. نوجوانان علاقه دارند که خود را به شکل‌های مختلف بیان کنند. آنها فرصت‌های مختلفی را برای آموزش فراهم می‌کنند. گاهی برخی از کارهای شاگردان همواره خوش آیند معلم نیست اما این فرصت‌ها از اهمیت تربیتی بالاتر برخوردارند. یک معلم آگاه، توجه دارد که از این فرصت‌ها برای رشد ابعاد جسمی شاگردان خود در زمینه‌های مختلف علمی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، دینی، جسمانی و عقلانی استفاده بیشتر نماید.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان با در نظر داشت جامعه افغانی و انکشاف همه جانبه علم و دانش در جهت آموزش و پرورش برای افراد آن ضروری پنداشته می‌شود. نکات ذیل شاخص‌های تعلیم و تربیه می‌باشد:

اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویة ایمان و اعتقاد به اساسات دین مقدس اسلام، توسعه بینش اسلام عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآنی و سنن پیامبر (ص)
- ایجاد روحیه خودشناسی به منظور خداشناسی
- تقویة روحیه اعتماد به نفس و الزام به سجایای اخلاقی
- ایجاد روحیه نظم دسیپلین و رعایت ارزشهای قانونی.
- تقویة روحیه درک مسئولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی و اجتماعی.

اهداف علمی و آموزشی

در نتیجهٔ مراحل آموزشی که به وسیله نصاب تعلیمی و سایر فعالیتهای ماورای نصاب تعلیمی صورت می‌گیرد، شاگردان دانش اساسی و لازمی را کسب و مهارت‌های عالیت‌فکری را انکشاف خواهند داد. بنابر این اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است:

- کسب و تقویۀ مهارت‌های آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان‌های رسمی و خارجی.
- آموختن مهارت‌های آموزش: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در مراحل آموزش و نتایج حاصله از آن.

- تقویۀ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه‌های علمی، فرهنگی و فنی.
- آموزش علوم، فنون تکنالوژی معاصر و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد نیاز.
- کسب مهارت‌ها جهت حل معضلات و پرابلم‌های فردی و اجتماعی.

اهداف فرهنگی و هنری

- شناخت فرهنگ و هنر (صنایع دستی، سوزن دوزی، خامکدوزی، بافت، رسامی، خطاطی، نقاشی، تزیین خانه و موزیک) و هنرهای سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمایی ذوق و استعداد‌های هنری و زیبایی شناسی.
- آگاهی از تاریخ، فرهنگ، تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.
- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیدهٔ جامعهٔ افغانستان.
- انکشاف مهارت‌های هنری از طریق تمرین و فعالیت‌های انفرادی و جمعی.

اهداف مدنی و اجتماعی

تعقیب اهداف ذیل در انکشاف موقف شاگردان بحیث اعضای یک فامیل، محل، منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.

- تقویۀ روحیه حفاظت از نوامیس ملی، تحکیم بنیاد روابط خانواده برپایۀ تساوی حقوق و اخلاق اسلامی.
- تقویۀ روحیۀ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حسن خیر خواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با جنگ و قتل ناحق انسان و مبارزه با مواد مخدر.

- تقویۀ و روحیۀ احترام به قانون و رعایت آن حمایت از حقوق قانونی همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی و اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال این‌ها.
- انکشاف روحیۀ مشارکت در فعالیت‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
- ایجاد روحیۀ حل مسالمت آمیز اختلافات و برخوردها بطور صلح آمیز و سازنده.
- ایجاد روحیۀ فرهنگ شکیبایی و تفاهم.
- تقویۀ روحیۀ استفاده از تجارب و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعهٔ بین المللی.
- تقویۀ روحیۀ احترام به کرامت انسانی و اساسات حقوق بشر.
- رشد انکشاف روحیۀ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از حقوق آنان.

- تقویۀ روحیۀ رعایت حقوق بزرگان، همسایه گان، شهروندان با موازین جامعۀ مدنی.

اهداف اقتصادی

- درک ضرورت‌های انکشافی و اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویۀ روحیۀ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیۀ صرفه جویی، قناعت و پرهیز از اسراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوۀ‌های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیۀ حراست از اموال ملی و منابع طبیعی.

اهداف عمومی دورۀ متوسطه از صنف (۷-۹)

- شاگردانی که دوره ابتداییه را موفقانه سپری نمایند. طبق خواش شامل این دورۀ تعلیمی و تربیتی می‌شوند.
- هدف کلی این دوره انتخاب مسیرهای مختلف زنده‌گی مطابق با استعداد و علاقۀ شاگردان و با در نظر داشت ضرورت‌ها و امکانات کشور می‌باشد، اهداف این دوره را قرار ذیل میتوان در نظر داشت:
۱. تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آمادگی برای دورۀ بعدی.
  ۲. توسعه معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید به دانش اسلامی.
  ۳. انکشاف روحیۀ خود شناسی به منظور معرفت بیشتر به خداوند (ج)
  ۴. تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته‌های مختلف درسی
  ۵. گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان درباره محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که با مفاهیم، وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.
  ۶. انکشاف متوازن آموزش زبانهای رسمی کشور، تقویۀ زبان‌های مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سوییۀ علمی شاگردان در افاده مرامها به صورت تحریری و شفاهی.
  ۷. انکشاف روحیۀ اخوت، تعاون، صلح و همبستگی ملی، ضدیت با جنگ‌های ناروا و تروریزم، مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابت‌های سالم در کارهای شایسته.
  ۸. رشد مهارت‌های تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادها آنها.
  ۹. پرورش روحیۀ مسئولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی.
  ۱۰. پرورش علاقۀ شاگردان به کار وسیعی و تلاش در جهت فراهم ساختن زمینه‌های علمی آن.
  ۱۱. انکشاف مهارت‌های سنجش خودی در مراحل آموزشی.
  ۱۲. مواظبت از صحت جسمی خویش.

۲- معرفی برنامه درسی صنف:

ارزش آموزش علم جغرافیه در دوره متوسطه

وزارت معارف وظیفه دارد که فرزندان کشور را انسان‌های آگاه و متمدن بار آورد، و این کار مستلزم آن است که متعلمان عزیز ما در دوره تحصیلی علاوه بر شناخت رشته‌های علوم و ریاضیات با دین، اخلاق، تاریخ، مدنیت و جغرافیای پیرامون خویش نیز به طور دقیق و عمیق آشنا شوند.

مطالعه تاریخ کشور از یکسو متعلمین را با مفاخر علمی و ادبی و سیاسی گذشته‌شان آشنا می‌سازد و به آنها هویت تاریخی می‌دهد، و از حوادث و رویدادهای تاریخ ذهن متجسس متعلمین را به تجزیه و تحلیل وامی‌دارد و آنها را قادر می‌سازد که حوادث و رویدادهای روز را به خوبی تجزیه نمایند.

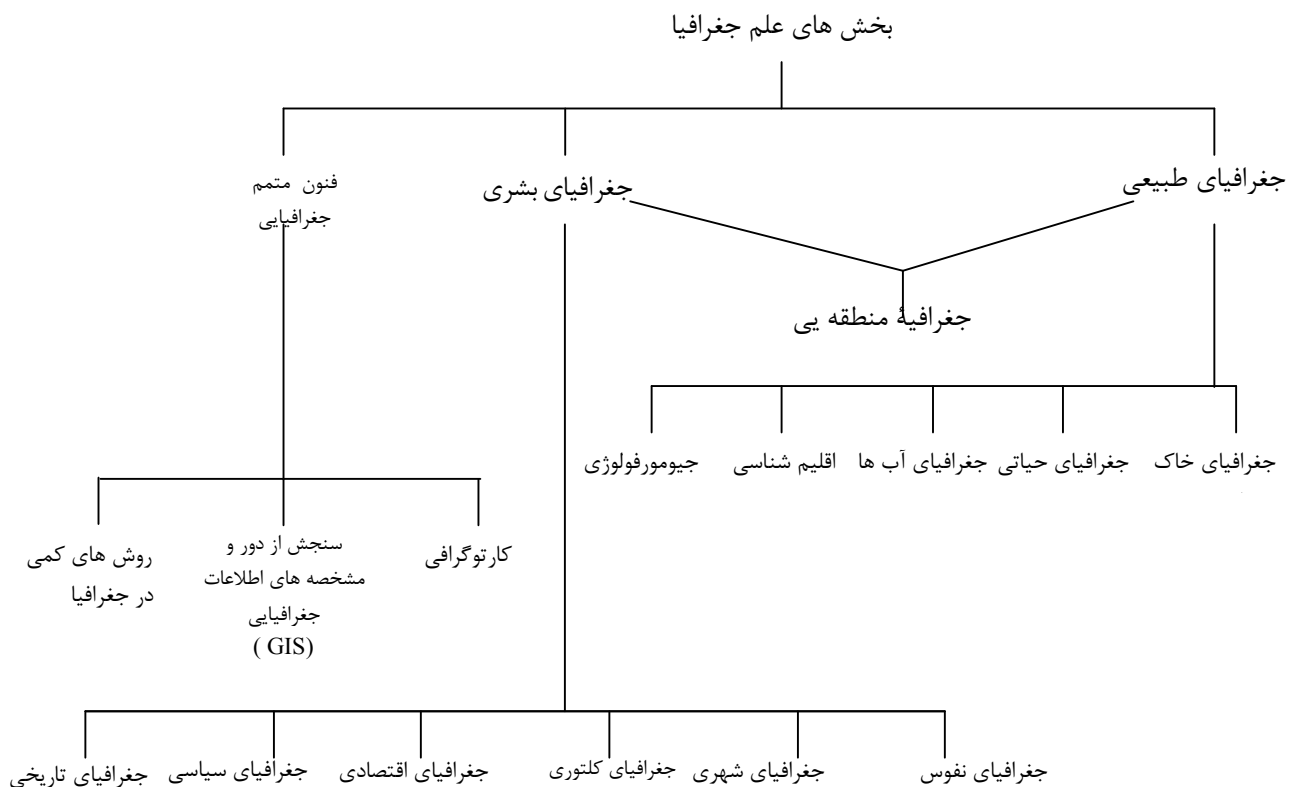
در جهان امروز که برخی آن را به دهکده جهانی یاد میکنند، هر انسانی نه تنها باید با شهر و کشور خویش آشنا باشد، بلکه باید تمام کشورهای جهان را بشناسد و مشخصات طبیعی و اقلیمی، انسانی، اقتصادی و سیاسی مناطق و کشورهای مختلف جهان را بداند. علمی که میتواند این نیاز را بر آورده سازد جغرافیه است. آموزش جغرافیه متعلمین را با کشور، منطقه و جهان و حتی منظومه شمسی و کهکشان‌ها آشنا می‌سازد.

انسان‌ها دارای نیروهای غریزه‌ی هدایت کننده است تا به طور غریزه‌ی نظم و نسق یابند، بلکه آنها باید از ارزش‌های: هنجارها، نمادها و قوانینی که در جامعه خاص و یا همه جوامع بشری پذیرفته شده، پیروی کنند. این مجموعه قواعد و ضوابط رفتار چنان گسترده و پیچیده است که نیازمند آموزش رسمی در مکاتب می‌باشند. فرزندان ما علاوه بر ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده اجتماعی باید با قوانین رسمی کشور خویش نیز آشنایی پیدا کنند. تا بتوانند زنده‌گی آزاد منشانه داشته از عزت و کرامت انسانی برخوردار باشند.

- جغرافیه چیست؟

جغرافیه در یافت روابط پدیده‌های بشری با موضوعات طبیعی است که رابطه متقابل بشری و طبیعی دست آوردها و تسهیلات را برای انسان در سطح زمین فراهم می‌سازد. ضمناً علم جغرافیا از عناصر و منابع سطح زمین بحث می‌کند. در واقع، جغرافیه هم از طبیعت (اقلیم، منابع طبیعی، کوه‌ها، دریاها، بحر‌ها، دشت‌ها، حیوانات، گیاه‌ها، جنگل‌ها و ...)، و هم از مسایل بشری (جمعیت و نفوس، کشورها، نژادها، زبان، ارتباطات و حمل و نقل) و هم از رابطه انسان و طبیعت (مسایل مربوط به محیط زیست) و برنامه‌های انسانی برای بهره برداری خردمندانه از منابع زمین بحث میکند.

علم جغرافیه که روابط انسان با محیط و تأثیرات متقابل آن را بالای یک دیگر مطالعه می‌نماید به دو بخش عمده تقسیم میشود:

- ۱- جغرافیای فزیک (طبیعی): پدیده‌های طبیعی و تأثیر متقابل آن را بالای انسان مطالعه می‌نماید.
- ۲- جغرافیای بشری (انسانی): پدیده‌های بشری و تأثیر متقابل آن را بالای محیط طبیعی مطالعه می‌نماید.

جغرافیای طبیعی با علوم ذیل رابطه دارد:

- خاک شناسی، هیدرولوجی (آب شناسی)، هواشناسی، اقلیم شناسی، بیولوژی، جیولوجی و علوم نباتی.

جغرافیای بشری با علوم ذیل رابطه دارد:

- نفوس شناسی (جمعیت شناسی)، بشر شناسی، جامعه شناسی، اقتصاد، علوم سیاسی، تاریخ و حتی توریسم
همچنین جغرافیه دارای فنون متمم خاص میباشد که با علوم فضایی، هندسه، کارتوگرافی و سیستم معلوماتی جغرافیه (GIS) و غیره ارتباط دارد.

اهمیت آموزش علم جغرافیه:

در جهان امروز که برخی آن را دهکده جهانی می نامند، هر انسانی نه تنها باید کشور خود را بشناسد بلکه خصوصیات طبیعی، اقلیمی، انسانی، اقتصادی، سیاسی سایر مناطق و کشورهای جهان را بداند. علمی که می تواند این نیازمندی را بر آورده سازد جغرافیه است.

از آنجاییکه انسان در روی زمین زنده گی می کند و برای زنده گی خود نیازمند اطلاعاتی درباره منابع طبیعی و انسانی روی زمین و نحوه توزیع و پراکنده گی آنها می باشد، مضمون جغرافیه، معلومات و تحقیق درباره توزیع و پراکنده گی منابع طبیعی و انسانی را ارائه می نماید، لازم دیده میشود که در دوره های مختلف مکتب جغرافیه، تدریس شود. دانش جغرافیایی به شاگردان کمک خواهد کرد که درباره حدود و موقعیت کشور خویش آشنایی پیدا کنند، قاره ها و کشورهای مختلف را بشناسد، با اقلیم و آب و هوای کشور و جهان آشنا شوند. منابع طبیعی کشور خود و جهان را بشناسند. میزان و نحوه توزیع نفوس و جمعیت را در کشور خود و سایر کشورها بدانند. خواندن جغرافیه متعلمین را قادر خواهد ساخت که در امور اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود آگاهانه تصمیم بگیرند و در زنده گی آینده خود موفقیت های بیشتری را کسب نمایند.

اهداف آموزش جغرافیه

مضمون جغرافیه باید موجبات شناخت و همبستگی شاگردان را در افغانستان با کشورهای همجوار تحکیم و تقویت بخشد.

از مضمون جغرافیه دوره ثانوی انتظار میرود که اهداف دانشی، مهارتی و ذهنیتی ذیل را تأمین و بر آورده سازد:

- شاگردان درباره جغرافیای طبیعی کشور و جهان معلومات کسب نمایند؛
- شاگردان در مورد آفات و حوادث طبیعی معلومات پیدا کنند؛
- شاگردان درباره توریسم و مناطق توریستی کشور و جهان معلومات حاصل کنند؛
- شاگردان درباره جغرافیای سیاسی کشور و جهان آگاهی پیدا کنند؛
- شاگردان درباره جغرافیای بشری افغانستان و جهان معلومات حاصل کنند؛
- شاگردان در مورد زمین، سیارات، آفتاب، نظام شمسی و کهکشان ها معلومات کسب کنند؛
- شاگردان بتوانند انواع اقلیم را از هم تفکیک نمایند؛
- شاگردان در بخش های زراعت، مالداري، تجارت و صنعت مهارت کاری پیدا کنند؛

- آنها بتوانند نقشه را بخوانند و عملاً از آن استفاده نمایند؛
- شاگردان بتوانند اوضاع مختلف طبیعی، سیاسی، اقتصادی و مواصلاتی کشور و جهان را به روی نقشه‌ها تشخیص دهند؛
- شاگردان بتوانند عوامل تمرکز و پراکنده گی نفوس را در نقاط مختلف کشور و جهان، تشخیص داده و توضیح دهند؛
- شاگردان بتوانند کهکشان‌ها، سیارات، منظومه‌ها و ستاره‌ها را از یکدیگر تفکیک کنند؛

دیدگاه برنامه درسی جغرافیه:

در آموزش جغرافیه، دیدگاه برنامه درسی کسب بینش جغرافیایی و استفاده کاربردی از این آموزش‌هاست. منظور از کسب بینش جغرافیایی شناخت مکان (موقعیت، خصوصیات طبیعی و انسانی، توزیع پدیده‌ها) رابطه متقابل انسان به مکان (تأثیرات طبیعت بالای انسان و تأثیر انسان بالای طبیعت) درک رابطه مکان‌ها با یکدیگر (مناسبات اقتصادی، فرهنگی و سیاسی ...) استفاده کاربردی از جغرافیه در برنامه ریزی شهری، زراعت، نفوس، آسکان و محیط...

جدول وسعت و تسلسل جغرافیه در صنف هفتم، هشتم و نهم

نام درس	صنف هفتم	صنف هشتم	صنف نهم
جغرافیه	فصل اول: مبادی جغرافیه • مفاهیم و اصطلاحات جغرافیایی • تعریف علم جغرافیه • فواید خواندن جغرافیه • خصوصیات کره زمین • دایره قطب شمال و دایره قطب جنوب • منطقه حاره، مناطق معتدله شمالی و جنوبی، مناطق سرد قطبی • حرکت وضعی و حرکت انتقالی	فصل اول: جغرافیای اروپا • موقعیت و حدود اربعه • جغرافیای طبیعی • جغرافیای سیاسی • جغرافیای بشری • جغرافیای اقتصادی • جغرافیای مواصلاتی	فصل اول: آفریقا • موقعیت و حدود اربعه • جغرافیای طبیعی • جغرافیای سیاسی • جغرافیای بشری • جغرافیای اقتصادی • جغرافیای مواصلاتی
جغرافیه	فصل دوم جغرافیای افغانستان: • موقعیت • جغرافیای طبیعی • جغرافیای بشری	فصل دوم: جغرافیای امریکا • موقعیت • جغرافیای طبیعی • جغرافیای سیاسی • جغرافیای بشری • جغرافیای اقتصادی • جغرافیای مواصلاتی	فصل دوم: موقعیت استرالیا، اقیانوسیه و انتارکتیکا • جغرافیای طبیعی • جغرافیای سیاسی • جغرافیای بشری • جغرافیای اقتصادی • جغرافیای مواصلاتی • اقیانوسیه • انتارکتیکا (قطب جنوب)
جغرافیه	فصل سوم: جغرافیای آسیا • موقعیت • جغرافیای بشری • جغرافیای طبیعی • جغرافیای اقتصادی • جغرافیای مواصلاتی • جغرافیای سیاسی		

استراتژی‌های تدریس در آموزش جغرافیه

استراتژی‌های تدریس نصاب تعلیمی دروس جغرافیه مانند سایر رشته‌ها متنوع بوده. ولی مضمون جغرافیه ستراتیژی‌های خاص خود را دارد که با محتوای موضوعات آن مناسب است:

در اینجا لازم است که به استراتژی‌هایی بپردازیم که با محتوای مضمون جغرافیه، شرایط افغانستان، سطح علمی و سنی شاگردان سازگار باشد. این ستراتیژی‌ها بر این اصل استوار است که تعلیم بر محور شاگرد می‌چرخد و معلم تنها کار تعلیم را تسهیل میکند. تعلیم صحیح نیازمند ستراتیژی‌های گوناگونی است که باید با محتوای مضمون متناسب باشند. مهمترین ستراتیژی‌ها عبارتند از:

۱- جستجو و حل مساله

استراتژی حل مسایل یک ستراتیژی است که سؤالات اساسی ای را مطرح میکند و شاگردان باید جواب دهند و حل آنها را بیابند. شاگردان این کار را باید از طریق تفحص معلومات و حقایق در مراحل زیر انجام دهند:

تعیین مسأله، انتخاب نمونه، فرضیه سازی، گردآوری بیان راه حل‌های ذهنیتی یا طرح حل مسأله، جمع آوری بیانات و تحلیل، نتیجه گیری از بیانات، اظهار نظر - دقت بیشتر. معلم می‌تواند از این استراتژی در خلال ارائه مسایل زنده‌گی واقعی (اقتصادی، اجتماعی و محیطی) استفاده کند و شاگردان را به چند گروپ تقسیم نماید تا درباره راه حل‌های ممکن بحث کنند. معلم باید شاگردان را کمک کند تا منابع لازم را در اختیار آنها قرار دهد، عملیات تعلیم و تربیت را تنظیم نماید، و آنها را تشویق نماید تا از مهارت‌های خود در بحث و جستجو استفاده کنند.

۲- تحلیل متن

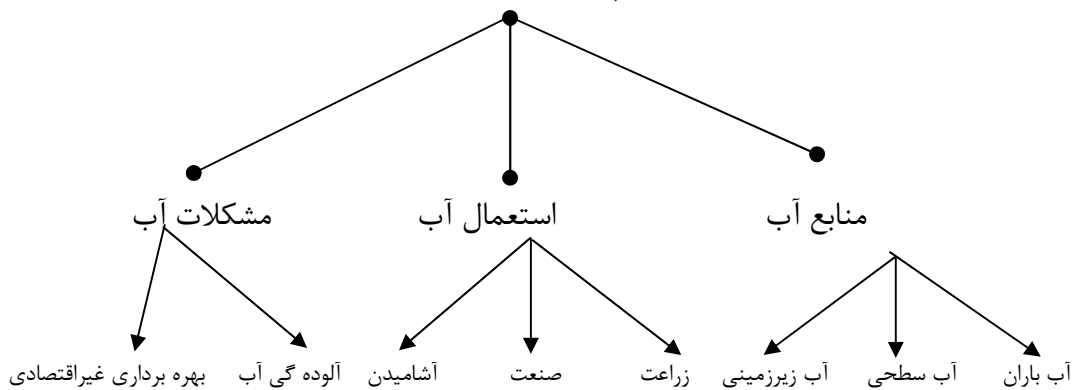
این ستراتیژی در تدریس مضمون تاریخ و معلومات مدنی و جغرافیه استفاده میشود. این استراتژی از متونی که از مراجع مختلف انتخاب میگردد، استفاده میشود. این استراتژی شامل مراحل زیر است:

- بعد از آنکه متن اصلی برای شاگردان توزیع شد، معلم آنرا می‌خواند؛
- به شاگردان یک فرصت کوتاه میدهد تا متن را بخوانند و روی سؤالاتی که مطرح میشود فکر کنند؛
- معلم و شاگردان در مباحثه گروپی روی جوابها بحث می‌کنند؛
- معلم بین متن اصلی و سایر مواد ارتباط برقرار می‌کند تا رابطه بین مضمون‌های مختلف برقرار شود.

۳- شبکه‌های مفاهیم

در این روش یک مجموعه مفاهیم به شاگردان داده می‌شود تا آنها را بهم ربط دهند از این روش در مضمون جغرافیه استفاده می‌شود که این مطلب به اصطلاح ترکیب و یاسنتیز مفاهیم نیز یاد میشود. به مثال ساده زیر توجه کنید:

آب در افغانستان

۴- فراگیری فعالیت

این نوعی از فراگیری است که معلم شرایط آموزشی مناسبی را فراهم می‌سازد که شاگردان فعالیت‌های فراگیری را به دقت انجام دهند. معلم هنگام فعالیت شاگردان باید موارد ذیل را مراعات نماید: تفاوت‌های فردی شاگردان، تناسب فعالیت‌ها با هدف، تمرکز بر مهارت‌های عالی فکری. به مثال ذیل توجه فرمایید:

- یک مسافرت زمینی را از کابل به ولایت هرات شروع کنید و نام شهرهای مهمی را که از آنها می‌گذرید بنویسید.

۵- استراتیژی تدریس مستقیم

زمانی از این روش استفاده میشود که معلم بخواهد مطالب را با استفاده از روش بیان و گفتگو ارائه کند. در این روش نقش اساسی را معلم ایفا میکند. این روش برای تدریس موضوعات تاریخی (مانند جنگ جهانی اول) مناسب است. معلم می‌تواند از این روش برای تدریس مفاهیم و رسیدن به تعمیم استفاده کند، در صورتی که از شیوه قیاسی استفاده کند مراحل ذیل را مراعات نماید:

- تعریفی را برای مفهوم ... ارائه کند؛
- با شاگردان درباره خصوصیات اقتصاد بحث کند؛
- مثال‌های از مفهوم اقتصاد (زراعت، تجارت و ...) ارائه کند؛
- با ارائه مثال‌هایی به شاگردان مفهوم بدهد و از آنها بخواهد که آنها را دسته بندی کنند.
- مثال‌هایی از مفاهیم به شاگردان بدهد و از آنها بخواهد آنها را دسته بندی کنند.

۶- استراتیژی کارگروپی

در این روش شاگردان به چند گروپ چهار تا شش نفری تقسیم میشوند. این روش فراگیری فعال را از طریق گوش دادن صحیح و مهارت‌های بحث و گفتگو، تشویق می‌کند. در این روش شاگردان هرگروپ برای رسیدن به اهداف مشترک با یکدیگر کار میکنند. معلم میتواند از برخی وسایل برای کمک به شاگردان استفاده کند. از روش کار گروپی میتوان در انجام تحقیقات ساده، ترسیم نقشه، اجرای یک نمایشنامه، ساختن یک مدل استفاده کرد.

۷- بازی نقش

این روش از روش‌های مهم فراگیری فعال به شمار میرود. در این روش از شاگردان خواسته میشود که نقش‌هایی معینی را که در زنده گی واقعی وجود دارد بازی کنند، معلم باید به هر یک از شاگردان بگوید که چه نقشی را ایفا نماید.

۸- روش تمرین

تمرین یکی از فنونی است که از قدیم در امر آموختن به کار رفته است. امروز که هدف‌های تربیتی در حیطه‌های دانستنی ذهنیتی و مهارتی تنظیم میشود، مسوولیت معلم در دادن تمرین‌های مناسب به متعلمین بیشتر میشود. تمرین انواع مختلفی دارد مانند تمرین تکراری، تمرین استنباطی تمرین‌های چند جوابه، خانه خالی معلوماتی که همراه با تفکر، استدلال و کار برد مفاهیم است و تمرین‌های عملی: از تمرین‌های عملی میتوان برای کسب مهارت در خواندن نقشه‌های تاریخی، جغرافیایی، پیدا کردن طول و عرض جغرافیایی و شجره نامه رجال و اشخاص برجسته استفاده کرد.

۹- روش توضیحی

روش توضیحی عبارت است از انتقال مستقیم اطلاعات به متعلمین با استفاده از مطالب چاپی، تشریح درس و سایر رسانه‌ها، در این روش معلم مفاهیم و موضوعات درسی را برای شاگردان عرضه میکند، از جمله محاسن روش توضیحی این است که میتوان مجموعه کامل از حقایق، اصول و مفاهیم را به شیوه ای منسجم به متعلمین آموخت. از محدودیت‌های این روش آن است که شاگرد مطالب حاضر و آماده را دریافت میکند و در کشف حقایق فعال نمی باشد این روش در صورتی که با سایر روشها به کار برده شود مؤثر خواهد بود. از روش توضیحی در آموزش بیساری از مفاهیم علمی میتوان استفاده کرد.

۱۰- روش مباحثه گروهی

روش مباحثه یکی از کهن ترین روش‌هایی است که در طول تاریخ تعلیم و تربیت به کار رفته است. در روش مباحثه گروهی، معلم ابتدا شاگردان را به چند گروه تقسیم میکند برای هر گروه موضوع را مشخص میکند و از شاگردان میخواهد تا درباره آن بحث کنند. در پایان یک نفر از اعضای گروه نتیجه را به اطلاع سایر شاگردان میرساند.

بحث گروهی روشی است که به افراد فرصت میدهد تا نظریات، عقاید و تجارب خود را با دیگران درمیان بگذارند. اگر معلم در بحث گروهی نظارت نکند ممکن است که وقت گروه‌ها صرف صحبت‌های بی فایده شود. از این روش میتوان در آموزش موضوعات اجتماعی، قضاوت در مورد عملکرد قهرمانان تاریخی و یا مسایل مربوط به جغرافیایی استفاده کرد.

۱۱- سیر واحد کار (پروژه‌یی)

سیر واحد کار مستلزم بررسی، جمع آوری اطلاعات و یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است. این روش معمولاً در خارج از مکتب صورت میگیرد. در این روش معلم موضوعی را با توجه به علایق شاگرد انتخاب میکند و از آنها میخواهد که در مورد آن به جمع آوری اطلاعات و یا انجام یک فعالیت بپردازند. برای مثال جمع آوری سنگ‌ها، تهیه عکس از مناظر به کمک دوربین عکاسی، مطالعه یک بنای تاریخی، تهیه نقشه جغرافیایی از یک محل کوچک، مطالعه در خصوص یک موضوع اجتماعی.

۱۲- سیر علمی

سیر علمی یک فعالیت تجربی خارج از مکتب است و بیرون از صنف صورت میگیرد برای مثال گردش در شهر، بازدید از یک کارخانه، بازدید از بازار، کتابخانه، آثار تاریخی، بازدید از یک اداره، یک مزرعه زراعتی، یک معدن، یک موزیم یک منظره جغرافیایی و مواردی از این قبیل.

لازم نیست سیر علمی حتماً دیدن از نقاط دور دست باشد، بلکه مشاهده محیط اطراف شاگردان که امکان کسب تجارب آموزشی را فراهم میکند نیز میتواند سیر علمی محسوب شود.

۱۳- روش سؤال و جواب

روش سؤال و جواب، فنی است که میتوان از آن در تدریس کلیه دروس استفاده کرد. به خصوص در زمانی که معلم میخواهد توجه شاگردان را به تفکر درباره یک مفهوم جدید جلب کند از این روش استفاده میکند، این فن ممکن است که برای مرور مطالبی که قبلاً تدریس شده است برای ارزیابی از میزان آموخته‌های شاگردان مورد استفاده قرار گیرد.

انواع سؤال‌های که معلم میتواند مطرح کند، میتوان آنها را به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. سؤالات یادآوری

مثال: دریای هلمند از کدام کوه سرچشمه میگیرد؟

۲. سؤالات مقایسه‌ای

مثال: آب و هوای مدیترانه‌ای با آب و هوای صحرایی چه تفاوتی دارد؟

۳. علت و معلول

مثال: علل رشد نفوس در قاره اروپا در صد سال اخیر چه بوده است؟

۴. توضیحی

مثال: آب و هوای براعظم افریقا را توضیح دهید.

۵. سؤال برای خلاصه کردن

مثال: درس چهارم را بخوانید و آن را خلاصه کنید.

۶. سؤال برای ذکر مثال

مثال: یک مثال برای هر یک از سنگ‌های رسوبی، متحوله و آتشفشانی بیاورید.

۷. تجزیه و تحلیل

مثال: کدام عوامل بالای اقلیم یک منطقه تاثیر دارد؟

۸. سؤال برای طبقه بندی:

مثال: آب و هوای ولایت ننگرهار جزء کدام یک از انواع آب و هوا است؟

۹. سؤال برای نتیجه گیری:

مثال: اگر دریای کابل خشک شود، تأثیرات آن بر زراعت چی خواهد بود؟

استراتژیهای ارزیابی از معلومات شاگردان

ارزیابی وسیله تشخیص میزان رسیدن به اهداف آموزشی است. ارزیابی تصویر روشنی از موفقیت روشها و فعالیتهای آموزشی به معلم میدهد. مضمون جغرافیه از روشهای مشابه با مضامین دیگر برای ارزیابی استفاده میکند، ولی به خاطر تفاوت موضوع، از برخی از آنها بیشتر استفاده میکند.

از آنجایی که ارزیابی یکی از مهم ترین برنامه‌های تربیتی است، فراگیری یک درس مستلزم آن است که از جمود (تلقین و حفظ معلومات) خارج شود و به فراگیری زنده (بحث و تحلیل، تفسیر، حل مسایل) تبدیل شود. برخی از مهم ترین استراتژیهای ارزیابی به شرح زیر است:

۱- روش استفاده از قلم و کاغذ (کتبی)

این روش که از قلم و کاغذ استفاده می شود، یکی از مهم ترین استراتژیهای است که قدرت شاگردان را در کارهای مشخصی اندازه گیری میکند. در این روش شاگردان به سؤالی که به آنها داده میشود به صورت کتبی جواب میدهند. در امتحانات چهارونیم ماهه و یا سالانه معمولاً از این روش استفاده میشود تا میزان فراگیری شاگردان برای دوره مشخصی ارزیابی گردد. باید یادآوری کرد که این نوع امتحان به حوزه شناختی و دانشی منحصر مینماید.

۲- روش ملاحظه (مشاهده)

در این روش معلم یا ملاحظه کننده، تمامی حواس خود را متوجه شاگرد میکند تا او را در جای معین مراقبت نماید. هدف از این مراقبت این است که معلوماتی درباره شاگرد به دست آورده تا از آنها برای ارزیابی مهارتها، سلوک و اخلاقیاتش استفاده شود. هنگام ملاحظه از وسایل متعددی استفاده میشود. برای مثال اندازه گیری، که گاهی عددی است گاهی غیر عددی. بعد از اینکه معلم این اطلاعات را جمع آوری کرد باید آنها را به صورت کمی تحلیل کرد تا نقاط قوت و ضعف شاگردان کشف شود. در روش مشاهده از انواع چک لست استفاده میشود.

چک لستها انواع مختلف دارد. برای مثال چک لست سنجش مهارت شاگردان در حل مسایل، چک لست سنجش عملکرد شاگردان چک لست سنجش مهارتهای ارتباطی. معلم به حیث مربی می تواند خود شخصاً در تهیه چک لست توجه کرده و بصفت مشاهد رفتار و عملکرد شاگردان اقدام کند.

به نمونه ای از چک لستها که برای اندازه گیری مهارت شاگردان در حل مسایل به کار میرود، توجه نمایید:

چک لست ارزیابی مبتنی بر عملکرد

شماره	معیار	ضعیف (۱)	متوسط (۲)	خوب (۳)	عالی (۴)
۱	روش				
۲	مشخص کردن مساله و تحلیل آن				
۳	ارائه				
۴	جمع بندی مطالب و تحلیل آنها				
۵	تصمیم گیری				

در این روش شاگرد باید آنچه را که در خلال زنده‌گی واقعی آموخته است، توضیح دهد، یا فعالیتی انجام دهد که مهارت‌هایش را نشان دهد. در این روش به معیارهایی مانند توضیحات شاگرد، انجام نقش یا رول، همکاری در گروه، انجام کار فردی و سایر فعالیت‌ها توجه می‌شود.

نمونه چک‌لست اندازه‌گیری برای عملکرد شاگردان در درس جغرافیه

شماره	معیارها	متوسط	خوب	عالی
۱	با دوستانش با زبان فصیح و صحیح ارتباط برقرار میکند			
۲	از اصطلاحات و مفاهیم و محتوای مضمون جغرافیه استفاده می‌کند			
۳	به طرف همه شاگردان نگاه میکنند			
۴	از شخصیت قوی و با نشاط برخوردار است			
۵	به سؤالات شاگردان با جرأت و اطمینان جواب میدهد			
۶	مفاهیم و اصطلاحات را تعریف میکند			
۷	عناصر مهم محتوا را تعیین میکند			
۸	از نقشه جغرافیایی مربوط به درس استفاده میکند			
۹	از مواد آموزشی (نقشه، کره مجسمه، سلاید، فلم، CD...) به روش درست استفاده میکند			
۱۰	مطلب خود را در وقت معین انجام میدهد			

۳- چک‌لست ارزیابی مهارت‌های ارتباطی

این روش برای اندازه‌گیری کسب مهارت‌های ارتباط با دیگران به کار گرفته می‌شود. نصاب مضمون جغرافیه بر انکشاف مهارت‌های ارتباطی استوار است. در این استراتژی معلومات از خلال فعالیت‌های ارتباطی شاگرد، نحوه تفکر و روش او در حل مسایل، جمع‌آوری می‌شود. به مثال ذیل توجه کنید:

نمونه چک‌لست اندازه‌گیری مهارت‌های ارتباطی

شماره	مهارت‌های ارتباط	بله	خیر
۱	افکار ابتکاری را برای دیگران طرح میکند		
۲	وقتی که مطلب برایش روشن شود رأی دیگران را می‌پذیرد و از نظر خود دست بر میدارد		
۳	به اندیشه‌های دیگران ارج می‌گذارد		
۴	در کاری که به او سپرده شده، احساس مسوولیت میکند		
۵	با دیگران همکاری میکند		

توجه: بخشی از نمره صنفی شاگردان از طریق ملاحظه معلم از عملکرد شاگردان در صنف مشخص می‌شود. و بقیه آن به تصمیم اداره ارزیابی در وزارت معارف بستگی دارد.

لوازم اجرایی برنامه درسی علم جغرافیه

۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز

تخته سیاه، تباشیر، مارکر، کتاب رهنمای معلم، روزنامه‌ها، مجلات، چارت آموزشی، فلش کارت، انواع نقشه‌های جغرافیایی، کتاب‌های مرتبط، کامپیوتر و اینترنت در صورت دسترسی به انواع سلاید، تصاویر، فیلم‌های جغرافیایی، اطلس‌های جغرافیایی، کره زمین و گراف‌ها.

۲- انتظارات از معلم جغرافیه

الف: صلاحیت‌های عمومی

داشتن لیسانس علم جغرافیه یا اقلأ فوق بکلوریا، آشنایی با آخرین اطلاعات در رشته خود، آشنایی با مشخصات سنی و ذهنیتی شاگردان، آشنایی با روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزیابی از دانسته‌های شاگردان علاقمند به شغل معلمی، داشتن صلاحیت اخلاقی

ب: صلاحیت‌های اختصاصی

- آشنایی با برنامه درسی جغرافیه و شیوه‌های تدریس دروس مختلف
- توانایی در طراحی پلان یادگیری برای دروس مختلف
- توانایی اداره از صنف‌های درسی
- توانایی استفاده از وسایل کمک آموزشی

۳- انتظار از مکتب

- فراهم کردن شرایط برای اجرای برنامه (تهیه کتب، رهنمای معلم و لوازم آموزشی)
- برقراری ارتباط منظم با والدین
- توجه به مصوبات وزارت معارف در اجرای برنامه زمانی
- نظارت بر عملکرد معلمان در صنف و رهنمایی معلمان
- ایجاد کتابخانه در مکاتب
- تهیه کتاب‌های مورد نیاز معلمان با همکاری خانواده‌ها

۴- انتظار از خانواده

- برقراری ارتباط با معلمین اطفال خود در مورد وضعیت تعلیمی شان
- با خبر بودن از پیشرفت درسی اطفال شان

فصل دوم

رهنمای تدریس دروس جغرافیه

در فصل اول این رهنما شما معلمان ارجمند با مقدمه و کلیات برنامه درسی، روشهای تدریس و شیوههای ارزیابی از این برنامه آشنا شدید. در این فصل با پلان سالانه تدریس و روش تدریس هر درس آشنا خواهید شد.

پلان سالانه تدریس: نشان میدهد که محتوای یک کتاب درسی را در طول یک سال چگونه تقسیم بندی کنید. در کشور ما شروع سال تحصیلی برای ولایات سردسیر و گرمسیر فرق میکند. در ولایات گرمسیر سال تحصیلی از ۱۵ سنبله شروع میشود و دو هفته ماه جدی به امتحانات اختصاص داده شده و در ده روز اول ماه دلو شاگردان به رخصتی میروند. در پایان ماه بهار یعنی جوزا، دو هفته اول به امتحانات اختصاص داده شده و شاگردان در دو هفته آخر نیز به رخصتی آخر سال میروند.

در ولایات سردسیر سال تحصیلی از پانزدهم حوت آغاز میشود. امتحانات چهارونیم ماهه سال تحصیلی در دو هفته آخر ماه سرطان آغاز میشود. شاگردان در دو هفته ماه اسد پس از امتحانات به رخصتی میروند. امتحانات پایان سال در دو هفته اول ماه قوس شروع میشود و پس از آن شاگردان برای دو هفته به رخصتی آخر سال میروند. طول سال تحصیلی در مجموع تقریباً ۳۰ هفته است. در هر ساعت درسی یک درس تدریس شود. پلان روزانه هر درس شامل اهداف آموزشی هر درس، روشهای تدریس، لوازم تدریس، شیوه ارزیابی از معلومات شاگردان، فعالیتهای تدریس (انجام فعالیت مقدماتی مانند احوال پرسى، حاضری گرفتن، سؤال از درس قبل، ایجاد انگیزه، ارائه درس و ارزیابی از دانستههای شاگردان)، پاسخ به سؤالات متن درس و یا پایان درس و معلومات اضافی برای شما معلمان عزیز است.

پلان سالانه تدریس مخصوص ولایات سرد سیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا				
تابستان	سرطان			امتحانات	امتحانات
	اسد	ده روز رخصتی تابستانی			
	سنبله				
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

پلان سالانه تدریس مخصوص ولایات گرم سیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
خزان	۱۵ سنبله	رخصتی	رخصتی		
	میزان				
	عقرب				
	قوس				
زمستان	جدی			امتحانات	امتحانات
	دلو	ده روز رخصتی			
	حوت				
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

پلان رهنمای تدریس درس (اول)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

مضمون: جغرافیه

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		تعریف علم جغرافیه و فواید آن
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی).		- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با علم جغرافیه و فواید آن - اهداف جزئی: - جغرافیه را تعریف کنند. - فواید علم جغرافیه را تشریح کنند. - رابطه انسان با محیط را توضیح دهند. - به مطالعه موضوعات جغرافیایی علاقه مند شوند.
۳- روش‌های تدریس		سخنرانی، سؤال و جواب و بحث گروهی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		کتاب، تخته و تباشیر، تصاویر جغرافیایی
۵- شیوه ارزیابی		کتبی - شفاهی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزشی در صنف		زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس روی تخته - سؤال کنند، آیا می‌دانید جغرافیه چیست؟ - به نظر شما چرا جغرافیه را می‌خوانیم؟

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	اظهار نظر پیرامون آن مطالعه خاموشانه درس و پرسیدن لغات مشکل جواب سؤال را می‌دهند. شاگردان متوجه باشند. به سؤال‌ها پاسخ می‌دهند. - در گروپ‌ها تنظیم می‌شوند	- طرح سؤال در خصوص مفهوم جغرافیه - بعد از شنیدن نظریات شاگردان جغرافیه را تعریف کند. - خواندن خاموشانه درس جدید را توصیه کنید. - اصطلاحات و لغات مشکل را توضیح دهید. - طرح سؤال جدید که فواید علم جغرافیه چیست؟ - معلم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به بیان فواید مطالعه علم جغرافیه می‌پردازد و خلاصه درس را بیان می‌کند. - شاگردان را به چند گروپ تقسیم می‌کند و برای هر گروپ فعالیت مشخص می‌نماید. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت‌های خارج صنف را توصیه می‌کند
		۸. جواب سؤالهای پایان درس: ۱- جغرافیه علمی است که روابط متقابل انسان و محیط طبیعی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. ۲- متناسب با محل زنده‌گی شاگردان جواب متفاوت است. ۳- هر شاگرد در چند سطر به دل خواه خود درباره یک منظره جالب محل سکونت خود در صنف معلومات ارائه کند.
۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی) تعریف جغرافیه و شاخه‌های آن: جغرافیه علمی است که درباره پدیده‌های بشری و طبیعی و روابط متقابل آن بحث می‌کند. جغرافیه به دو شاخه عمده تقسیم شده است. که عبارت است از: جغرافیای طبیعی و جغرافیای بشری. جغرافیای طبیعی، (Physical Geography) درباره موضوعات طبیعی مانند کوه‌ها، دریاها، اقلیم و آب و هوا، خشکی‌ها و ابحار و روابط متقابل آن با زنده‌گی انسانها بحث می‌کند. ساختمانهای طبیعی را در ارتباط با جیولوجی جیودیزی، کارتوگرافی، نجوم، هایدرولوجی، علم نباتات، خاک شناسی، پدیده‌های حیوانی و نباتی در قلمروهای مختلف مناطق اقلیمی مورد بررسی، مطالعه و ارزیابی قرار میدهد. جغرافیای بشری (Human Geography) به فعالیت‌های فردی و گروپی بشری در محیط طبیعی می‌پردازد و از علوم باستان شناسی، انسان شناسی، تاریخ، زبان و ادبیات، حقوق، طب، فلسفه، علوم سیاسی، روانشناسی و جامعه شناسی در مطالعه خود بهره می‌گیرد. رشته‌های جغرافیای بشری عبارت اند از: جغرافیای فرهنگی، جغرافیای تجارتی، جغرافیا اقتصادی، جغرافیای تاریخی، جغرافیای سیاسی، جغرافیای اجتماعی، جغرافیای شهری و روستایی و جغرافیای رفاه شهری در هر دو رشته جغرافیه طبیعی و بشری جغرافیه دانان از کارتوگرافی نقشه کشی، ریاضی، احصائیه و فوتوهای اقمار مصنوعی استفاده می‌کنند.		

پلان رهنمای تدریس درس (دوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
آیا زمین به شکل کره است؟	۱- موضوع درس
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی). اهداف کلی: - آشنایی با شکل کره زمین اهداف جزئی: - آشنایی با شکل کره زمین - آشنایی با چهره بیرونی زمین - آشنایی با بلند ترین و عمیق ترین قسمت زمین - توانایی نمایش قطر استوایی و قطر قطبی روی زمین - درک تفاوت قطب شمال و خط استوا - اظهار سپاس و شکران از خالق یکتا به دلیل خلقت کره زمین - احساس مسؤولیت نسبت به حفظ کره زمین	
قرائت، توضیحی، کار گروهی، سؤال و جواب	۳- روش‌های تدریس
کتاب درسی، مدل کره زمین، تخته، تباشیر، دقتر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و کار علمی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: -نوشتن عنوان درس روی تخته. -آیا زمین به شکل یک کره کامل است؟

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- در مورد کرویت زمین، دلایل خود را بازگو می‌کنند. - شاگردان تشریح دلایل کرویت زمین را گوش می‌کنند. - مطالعه خاموشانه درس و پرسیدن لغات مشکل. - به سؤالات معلم جواب می‌دهند. - در گروه‌ها تنظیم می‌شوند. - به سؤال‌ها جواب می‌دهند.	- طرح سؤال در خصوص شکل کره زمین - بعد از شنیدن نظریات شاگردان، دلایل کرویت زمین را برای آن‌ها توضیح می‌دهد. - با نشان دادن کره جغرافیایی که مدل کوچک شده زمین است، شکل کره زمین را به شاگردان نشان می‌دهد. - توصیه به خواندن خاموشانه درس جدید - اصطلاحات و لغات مشکل را توضیح می‌دهد و در رابطه با چهره بیرونی زمین توضیح می‌دهد. - شاگردان را به چند گروه تقسیم می‌کند و برای هر گروه فعالیت مشخص می‌نماید. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت‌های خارج صنف را توصیه می‌کند.
		۸. جواب سؤالهای متن درس: ۱- زمین کره غیر منظم است. ۲- خط استوا قدری برآمده‌گی و قطبین زمین قدری فرو رفتگی دارد. ۳- با توجه محل زنده‌گی شاگردان، پاسخ متفاوت است. ۴- قله ایوریست با ارتفاع ۸۸۴۸ متر در شمال هند موقعیت دارد. ۵- گودال ماریانا در جنوب شرق چین در بحرالکاهل به عمق (۱۱۰۳۶) متر از سطح بحر پایین است.

۹- دانستنی‌ها برای (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

کره زمین

گره که ما و شما و موجودات بی شمار دیگری از حیوانات و نباتات در آن زنده‌گی می‌کنند از نظر فاصله با آفتاب سومین سیاره منظومه شمسی است. فاصله زمین از آفتاب تقریباً ۱۵۰ میلیون کیلومتر است. نور آفتاب در ۸ دقیقه و ۱۷ ثانیه به زمین می‌رسد.

زمین شکل کروی را دارد؛ اما شعاع قطبی آن (۶۳۵۶) کیلومتر و شعاع استوایی آن (۶۳۷۷) کیلومتر است. ۲۱ کیلو متر در شعاع قطبی و استوایی اختلاف وجود دارد که به این صورت زمین شکل یک کره نا منظم را دارا می‌باشد. مساحت کره زمین (۵۲۰،۰۰۰،۰۰۰) کیلومتر مربع است. از این مساحت حدود ۱۵۰،۰۰۰،۰۰۰ کیلومتر مربع را خشکی‌های بزرگ روی زمین قاره‌ها و جزایر کوچک و بزرگ و بقیه (۳۷۰،۰۰۰،۰۰۰) را آب یعنی اقیانوس‌های بی کران چهارگانه، بحیره‌ها و جھیل‌ها در بر می‌گیرد.

پلان رهنمای تدریس درس (سوم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
خط استوا و مناطق اقلیمی	۱- موضوع درس
- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. - هدف کلی: - آشنایی با خط استوا و مناطق اقلیمی بر روی زمین - اهداف جزئی: - آشنایی با مشخصات دایره استوا، سرطان و جدی. - آشنایی با مفاهیم اقلیمی مدارین، معتدله و سرد. - توانایی استفاده از کره مجسمه و نقشه را حاصل کنند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی، سؤال و جواب و مباحثه گروهی	۳- روش‌های تدریس
کره مجسمه، نقشه، تخته، دایره کش، کاغذ چارت، کتاب درسی، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته، نمایش کره مجسمه، نصب نقشه پیش روی صنف.

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریسی معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- درس را خاموشانه مطالعه و نکاتی را که نمی‌دانند از معلم می‌پرسند. - شاگردان در گروه تنظیم شده روی موضوع تعیین شده با هم بحث کرده و نتیجه را به صنف ارائه می‌کنند. - شاگردان متوجه اند و آنچه را که نمی‌دانند می‌پرسند. - شاگردان به سؤالها جواب می‌دهند.	- معلم با حسن سلوک داخل صنف شود، مرحله مقدماتی درس را عملی سازد. - برای درس جدید مطالعه خاموشانه توصیه کند. - بعد از جواب دادن سؤالات، مفاهیم مناطق مدارین، خط استوا، دایره سرطان، جدی، قطبی و مناطق مختلف اقلیمی را توضیح دهد. - مناطق مدارین، دایره سرطان و جدی را در روی کره مجسمه نشان می‌دهد. - درس را خلاصه می‌سازد. - شاگردان را در گروه‌ها تنظیم نموده و برای هر گروه مفاهیم جداگانه داده شود. - سؤالهای پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.
		۸. جواب سؤال‌های متن درس: ۱- دایره فرضی است که کره زمین را به دو بخش مساوی تقسیم می‌کند. ۲- در روز اول ماه حمل و میزان ۳- در نیم کره جنوبی ۴- در روز اول ماه سرطان بالای این دایره آفتاب عمود می‌تابد.

۹- دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)
مفاهیم و اصطلاحات جغرافیایی   - معلم توضیح دهد که خط استوا گرم‌ترین ساحه زمین است و عرض البلد صفر را ارائه می‌کند. در عین زمان خط استوا کره زمین را به دو حصه مساوی تقسیم می‌کند. آفتاب در اول حمل و میزان بالای خط استوا عمود می‌تابد.   - عرض البلد $23\frac{1}{4}$ درجه شمالی را دایره سرطان گویند؛ زیرا در اول سرطان شعاع آفتاب بالای آن عمود قرار می‌گیرد.   - ساحه که بین دایره سرطان و جدی قرار دارد، منطقه مدارین گفته می‌شود. که اقلیم آن گرم، بارانی و استوایی است.   - بین عرض البلد های $23\frac{1}{4}$ درجه و $66\frac{1}{4}$ درجه منطقه معتدله واقع است که در هر دو نیم کره شمالی و جنوبی اقلیم آن معتدل بوده، زرع حبوبات و جنگلات در آن اکثریت دارد.   - بین عرض البلد های $66\frac{1}{4}$ درجه و 90° درجه در نیم کره شمالی و جنوبی اقلیم بارده سرد و جود دارد. این منطقه با برف‌های دایمی و یخچال‌ها پوشیده شده است.

پلان رهنمای تدریس درس (چهارم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
نیم کره شمالی و جنوبی	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. هدف کلی: - آشنایی با مفاهیم نیم کره شمالی و جنوبی اهداف جزئی: - با نیم کره شمالی و جنوبی آشنا شوند. - توانایی استفاده نمودن کره مجسمه را حاصل نمایند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، مباحثه گروهی و روی کره کار کردن	۳- روش‌های تدریس
کره مجسمه یک جسم کروی دیگر مشابه کره، کتاب درسی، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
شفاهی و کتبی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته، نمایش دادن کره مجسمه	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزشی در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریسی معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	درس جدید را خاموشانه مطالعه کنند. شاگردان متوجه هستند و آنچه را نمی دانند از معلم محترم می‌پرسند. - شاگردان گوش می‌کنند. - شاگردان در گروه‌ها طبق هدایت معلم تنظیم شده راجع به موضوعات درس یک گروه از گروه دیگر می‌پرسد و جواب می‌دهد. - شاگردها جواب سؤالها را میدهند.	- بعد از تطبیق مرحله مقدماتی، مطالعه خاموشانه درس جدید را توصیه کند. - بعد از جواب دادن سؤالات شاگردان - با استفاده از کره مجسمه و تخته و تباشیر راجع به نیم کره شمالی و جنوبی توضیحات لازم را ارائه می‌کند. - شاگردان در قوس‌های نیم دایره مقابل هم ایستاده یک گروه نیم کره شمالی و دیگری نیم کره جنوبی را تمثیل کند و یک گروه از گروه دیگر سؤال کند. - معلم درس را جمع بندی و خلاصه می‌سازد. - سؤالهای آخر درس را از شاگردان می‌پرسد. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- امریکای شمالی، مرکزی، تمام براعظم اروپا، آسیا و حصه زیاد افریقا ۲- استرالیا، قسمت جنوبی قاره افریقا و امریکای جنوبی ۳- در نیم کره جنوبی در نیم کره شمالی.		
۹- دانستنی‌ها برای معلم خط استوا: کره زمین را به دو حصه مساوی تقسیم می‌کند نیمه شمالی را نیم کره شمالی و نیمه جنوبی را نیم کره جنوبی یاد می‌کنند. در نیم کره شمالی ۹۰ درجه عرض البلد قرار دارد و همین طور در نیم کره جنوبی ۹۰ درجه عرض البلد وجود دارد. خط استوا درجه صفر عرض البلد است. در نیم کره شمالی اکثریت قطعات خشکه موقعیت دارد؛ مثلاً: آسیا، اروپا، امریکای شمالی و مرکزی و نیمه اضافه افریقا در نیم کره شمالی واقع است، و در نیم کره جنوبی حصه کم قاره افریقا، امریکا جنوبی، استرالیا و قسمت زیاد ابحار موقعیت دارد که آن را نیم کره بحری نیز یاد می‌کنند.		

پلان رهنمای تدریس درس (پنجم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
قطب شمال و قطب جنوبی زمین	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی: - آشنایی به مفهوم قطب شمال و جنوب اهداف جزئی: - با مفهوم قطب شمال آشنا شوند. - با مفهوم دایره ارکتیک و انتارکتیک آشنا شوند. - با مفهوم محور زمین آشنایی حاصل کنند. - توانایی نشان دادن قطبین، دایره‌های ارکتیک و انتارکتیک را حاصل کنند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، سؤال و جواب، مباحثه گروهی	۳- روش‌های تدریس
کره مجسمه، نقشه جهان- کتاب درسی، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته، روی کره زمین نشان دادن قطبین و دایره ارکتیک و انتارکتیک.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزشی در صنف

فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- معلم بعد از تطبیق مرحله مقدماتی درس جدید مطالعه خاموشانه درس جدید را توصیه کند. - بعد از جواب سؤالات شاگردان، - مفاهیم قطب شمال و جنوب را تشریح و روی کره مجسمه نشان می‌دهد. - مفاهیم دایره‌های ارکتیک و انتارکتیک و محور زمین را روی کره مجسمه نشان دهد و روی تخته ترسیم کند. - درس را جمع بندی و خلاصه کند. - شاگردان را در گروه‌ها تنظیم می‌کند و روی موضوعات تعیین شده بحث می‌نماید. - غرض ارزیابی از سؤالات پایانی درس استفاده می‌کند. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.	- درس جدید را مطالعه و آنچه نمی‌دانند می‌پرسند. - شاگردان متوجه هستند و آنچه نمی‌دانند از معلم محترم می‌پرسند. - در گروه‌ها تنظیم می‌شوند راجع به نیم کره شمالی و جنوبی بحث می‌کنند و نتیجه را به صنف ارائه می‌نمایند و جواب می‌دهند.	۳۵ دقیقه

۸. جواب سؤالات متن درس:

- ۱- در ۹۰ درجه شمالی
- ۲- در ۹۰ درجه جنوبی
- ۳- به محور زمین
- ۴- به صفر درجه

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- معلم محترم بداند که مفهوم قطب شمال و جنوب عبارت از انجام محور حرکت وضعی زمین است. به انجام شمال محور زمین قطب شمال گفته میشود، و به انجام جنوب محور زمین قطب جنوب اطلاق میگردد.
- محور زمین عبارت از خطی است که زمین در ظرف یک شبانه روز به دور آن می‌چرخد.
- دایره آرکتیک $66\frac{1}{2}$ درجه عرض البلد شمالی و انتارکتیک $66\frac{1}{2}$ درجه عرض البلد جنوبی میباشد.

پلان رهنمای تدریس درس (ششم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		عرض البلد
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).		- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی به مفهوم عرض البلد - اهداف جزئی: - آشنایی با عرض البلد های کره زمین - آشنایی به اوصاف عرض البلد ها - آشنایی به بزرگترین و کوچکترین عرض البلد - توانایی تشخیص عرض البلد ها را روی کره مجسمه حاصل نمایند.
۳- روش های تدریس		توضیحی، سؤال و جواب، مباحثه گروهی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		کره مجسمه، نقشه جهان، تخته و تباشیر
۵- شیوه ارزیابی		کتبی، شفاهی
۶- فعالیت های تدریس و آموزشی در صنف		ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته نشان دادن عرض البلد ها روی کره مجسمه.
۱۰ دقیقه		

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- درس را خاموشانه مطالعه، آنچه نمی دانند می‌پرسند و متوجه هستند. شاگردان گوش می‌کند. شاگردان در گروپ‌ها تنظیم و دواير عرض البلد را ترسیم نمایند.	- معلم محترم بعد از مرحله مقدماتی به شاگردان مطالعه خاموشانه توصیه می‌کند. - بعد از جواب سؤالات، با استفاده از کره مجسمه توضیحات لازم را ارائه می‌کند. - درس را جمع بندی و خلاصه می‌سازد. - شاگردان را در گروپ‌ها تنظیم نموده و هر گروپ دواير عرض البلد شمالی و جنوبی را ترسیم کنند. - سؤالهای پایانی درس را از شاگردان می‌پرسد. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.

۸. جواب سؤالات متن درس:

۱- خط استوا کره زمین را به دو نیم کره مساوی تقسیم می‌کند.

۲- از $۲۳\frac{۱}{۴}$ درجه می‌گذرد

۳- به محور زمین

۴- ۹۰ درجه عرض البلد را نشان می‌دهد.

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم

دواير عرض البلد:

- دواير عرض البلد عبارت از دواير موازی است که طور افقی و موازی به خط استوا ترسیم می‌شود.
- ۹۰ درجه عرض البلد در نیم کره شمالی و ۹۰ درجه دیگر در نیم کره جنوبی می‌باشد که جمعاً ۱۸۰ درجه می‌شود.
- دایره قطب عرض البلد ۹۰ درجه را نشان می‌دهد. قطب شمال در ۹۰ درجه عرض البلد شمالی و قطب جنوب در ۹۰ درجه عرض البلد جنوبی قرار دارد.
- دواير عرض البلد را دواير موازی نیز گویند؛ زیرا با همدیگر موازی اند و با دواير طول البلد به زاویه قائمه واقع می‌شود.
- بزرگ ترین و طویل ترین دایره عرض البلد خط استوا است که ۴۰۰۴۸ کیلومتر طول دارد. خورد ترین آن دایره قطب است که طول آن به صفر می‌رسد.
- در عرض البلد صفر درجه (خط استوا) شعاع آفتاب در اول حمل و اول میزان عمود می‌تابد و بالای عرض البلد $۲۳\frac{۱}{۴}$ درجه شمالی در اول سرطان شعاع آفتاب عمود می‌تابد. در دایره جدی شعاع آفتاب در اول جدی عمود می‌باشد.
- در اول حمل و میزان شعاع آفتاب از قطبین مماس می‌گذرد؛ بنابر آن عرض البلدها در تابش شعاع آفتاب و تصنیف اقلیم یک عنصر مهم شمرده می‌شود.

پلان رهنمای تدریس درس (هفتم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
دانستن طول البلد چه اهمیت دارد؟	۱- موضوع درس
- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی به اهمیت طول البلد - اهداف جزئی: - خط طول البلد را بشناسد - مبدا طول البلد را بداند. - طول البلد های شرقی و غربی را از هم تفکیک کرده بتوانند. - تعداد طول البلد ها را بدانند. - با تفاوت وقت بین طول البلد ها آشنایی داشته باشند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی).
توضیحی، خواندن خاموشانه کتاب، بحث گروهی، سؤال و جواب	۳- روش های تدریس
کره جغرافیایی، نقشه جهان، کتاب درسی، کتاب معلم، تخته با تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
شفاهی و کتبی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان درس جدید بالای تخته صنف، نصب نقشه به پیشروی صنف طرح یک سؤال در مورد طول البلد.	۶- فعالیت های تدریسی و آموزشی در صنف

فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- به شاگردان مطالعه خاموشانه و بیرون نویس کردن لغات مشکل توصیه شود. - معلم لغات مشکل را بالای تخته می‌نویسد. - معلم با نشان دادن کره جغرافیا، از شاگردان می‌پرسد که کدام خطوط به نام طول البلد یاد می‌شوند. - معلم جواب شاگردان را تصحیح نموده طول البلد را با تمام خصوصیات تشریح می‌نماید. - معلم محترم درس را جمع بندی و خلاصه می‌کند. - شاگردان را به دو گروه تقسیم نموده تا هر گروه در مورد یک موضوع بحث کنند. - غرض ارزیابی سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.	- شاگردان درس را خاموشانه خوانده لغات مشکل را از معلم محترم می‌پرسند. - شاگردان لغت و معنی آن را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. - جواب سؤال‌ها را می‌دهند. - شاگردان گوش می‌دهند. - شاگردان به نکات عمده درس توجه می‌کنند. - شاگردان به دو گروه تقسیم شوند و درباره موضوع تعیین شده خود بحث کنند. - شاگردان جواب می‌دهند.	۳۵ دقیقه

۸. جواب سؤالات متن درس:

- ۱- توسط تقاطع خطوط طول البلد و عرض البلد
- ۲- (۳۶۰) درجه است زیرا یک دایره دارای ۳۶۰ درجه می‌باشد.
- ۳- از گرینویچ لندن
- ۴- توسط خطوط طول البلد
- ۵- خطوطی که قطب شمال و جنوب را با هم وصل می‌کند.

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

رصدخانه گرینویچ:- در سال ۱۶۷۵ میلادی در رصدخانه سلطنتی انگلستان در پارک گرینویچ در نزدیکی لندن بنیاد شد. وظیفه رصدخانه این بود که طول البلد جغرافیایی مناطق مختلف را تعیین کند و خدمات کشتی رانی بحری و هم چنین امور مربوط به نجوم را انجام دهد. دریانوردان اولین افرادی بودند که برای تعیین موقعیت کشتی‌های خود نسبت به نصف النهاری که از این رصدخانه عبور می‌کرد استفاده کردند. در سال ۱۸۸۴ میلادی کنفرانس بین المللی نصف النهار در واشنگتن تشکیل شد. قبل از تدویر این کنفرانس هر نصف النهاری می‌توانست مبدأ طول البلد قرار گیرد. در این کنفرانس فیصله شد که نصف النهار یا طول البلدی که از گرینویچ لندن می‌گذرد مبدأ طول البلد باشد، برای نشان دادن این طول البلد یک نوار فلزی برونز در امتداد محور رصدخانه در روی زمین نصب شد، که دونیم کره شرقی و غربی زمین را از هم جدا می‌سازد. امروز مجموعه رصدخانه و موزیم گرینویچ در کنار رود تایمز در نزدیکی لندن، یکی از مراکز دیدنی این شهر است.

پلان رهنمای تدریس درس (هشتم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
حرکت وضعی زمین و نتایج آن	۱- موضوع درس
- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با حرکت وضعی زمین و نتایج حاصله آن - اهداف جزئی: - حرکت وضعی را تعریف کنند. - نتایج حاصله از حرکت وضعی زمین را نام ببرند. - توانایی حل محاسبه اختلاف ساعات را داشته باشند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، سؤال و جواب، بحث گروهی و خواندن متن درس	۳- روش‌های تدریس
کتاب درسی، کتاب رهنمای معلم، تخته، تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان درس بر روی تخته، طرح سؤال در مورد حرکت وضعی زمین اگر زمین نمی چرخید چه می شد؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزشی در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند و لغات مشکل را از معلم پرسان می‌نمایند. - شاگردان معنی لغت را در کتابچه خود درج کنند. - جواب سؤال را می‌دهد. - در گروپ‌ها تنظیم می‌شوند. - به سؤال‌ها جواب می‌دهند.	- معلم محترم به شاگردان هدایت دهد که درس را خاموشانه بخوانند و لغات مشکل را یادداشت و از معلم بپرسند. - معلم محترم لغات مشکل درس را به تخته سیاه بنویسد و معنی کند. - طرح سؤال جدید که حرکت وضعی زمین چه نتایج دارد؟ - معلم محترم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به تعریف حرکت وضعی و نتایج آن می‌پردازد. - شاگردان را به چند گروپ تقسیم می‌کند و برای هر گروپ فعالیتی در زمینه تعیین اختلاف ساعت یک طول البلد مشخص می‌کند. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.

۸. جواب سؤالات متن درس:

- ۱- دو نوع حرکت زمین: حرکت وضعی و انتقالی
- ۲- چرخش زمین به دور محور خود در مدت ۲۴ ساعت
- ۳- ۳۶۰ درجه طول البلد
- ۴- ۴ دقیقه

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

کره زمین در هر ۲۴ ساعت یکبار به دور محور خود می‌چرخد که این حرکت به نام حرکت وضعی نامیده می‌شود. از این حرکت شب و روز پدید می‌آید.

حجم کره زمین ۱۰۸۳۳۲۰ میلیون کیلومتر مکعب و وزن آن نزدیک به ۵۹۷۳ تریلیون تن محاسبه شده است.

پلان رهنمای تدریس درس (نهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
حرکت انتقالی زمین	۱- موضوع درس
- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با حرکت انتقالی زمین - اهداف جزئی: - آشنایی با مفاهیم انقلاب شمسی و اعتدال شمسی - آشنایی به مفاهیم حضیض و اوج - توانایی نشان دادن میل $23\frac{1}{4}$ درجه محور زمین بر مستوی مدار در هر فصل سال.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی-سؤال و جواب، گروهی	۳- روش‌های تدریس
کره مجسمه، نقشه، تخته و تباشیر، دایره کش و چارت	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس روی تخته - به واسطه کره زمین میل محور زمین بر مستوی مدار را در چهار فصل سال نمایش دهد.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزشی در صنف

فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	زمان به دقیقه
- بعد از تطبیق مرحله مقدماتی درس به شاگردان مطالعه خاموشانه توصیه کند. - بعد از جوابات سؤالات شاگردان، ارزش و اهمیت حرکت انتقالی زمین را تشریح کند که چطور فصل‌های سال به وجود می‌آید. - چگونگی مسیر حرکت زمین به دور آفتاب و مسیر محور زمین را بر مستوی مدار در روی تخته ترسیم و تشریح کند. - درس را جمع بندی و خلاصه کند. - شاگردان را در گروپ‌ها تنظیم نموده و شیوه فعالیت را توضیح دهد. - نتیجه مباحثه را جمع بندی کند. - برای ارزیابی از سؤالات پایانی درس استفاده کند. - فعالیت خارج صنف را توصیه کند.	- درس را خاموشانه می‌خوانند آنچه نمی‌دانند از معلم محترم می‌پرسند. - متوجه به تشریحات معلم می‌باشند. - شاگردان در گروپ‌ها تنظیم و حرکت انتقالی زمین را ترسیم و در فصل‌های مختلف سال بالای آن بحث کنند و نتیجه را به صنف اعلان کنند. - جواب می‌دهند.	۳۵ دقیقه

۸. جواب سؤالات متن درس:

- ۱- در شمال کره زمین (دایره قطب یا $۶۶\frac{۱}{۲}$ درجه شمالی)
- ۲- زمانی که آفتاب بالای خط سرطان عمود باشد در نیمکره شمالی تابستان در نیم کره جنوبی زمستان می‌باشد.
- ۳- وقتی که آفتاب بالای خط استوا عمود باشد و آفتاب هر دو نیم کره را مساویانه گرم و روشن می‌کند.
- ۴- آفتاب بالای خط سرطان یا جدی عمود باشد.
- ۵- وقتی که آفتاب بالای خط سرطان عمود می‌باشد در قطب شمالی شش ماه روز می‌باشد.

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

حرکت انتقالی زمین

- زمین به دور آفتاب حرکت انتقالی خود را در یک سال ۳۶۵ روز و شش ساعت تکمیل می‌کند.
- زمین در مدت یک سال به دور آفتاب حرکت انتقالی خود را انجام می‌دهد. مدار حرکت آن بیضوی است و آفتاب در یک محراق آن قرار دارد.
- نزدیک ترین فاصله زمین به آفتاب ۱۴۷ میلیون کیلومتر است که آن را حضيض گویند.
- دورترین فاصله زمین از آفتاب ۱۵۲ میلیون کیلومتر بوده به اصطلاح اوج یاد می‌شود.
- در اثر حرکت انتقالی زمین یک سال به وجود می‌آید. در اول حمل شب و روز مساوی است که به اصطلاح اعتدال ربیعی (بهار) یاد می‌شود بعداً در نیم کره شمالی تابستان یا انقلاب شمسی تابستان (صیفی) به وجود می‌آید. در حالی که در نیم کره جنوبی زمستان می‌باشد. بعداً در اول میزان فصل خزان نیم کره شمالی و بهار نیم کره جنوبی به وجود می‌آید.
- اعتدال خزان (خریف) نیم کره شمالی با اعتدال بهاری نیم کره جنوبی مطابقت دارد. سه ماه بعد در اول جدی شعاع آفتاب بالای دایره جدی عمود واقع می‌شود که انقلاب زمستانی نیم کره شمالی (انقلاب شمسی زمستانی) یا شتوی رخ می‌دهد.
- فصل‌های سال در مناطق معتدله محسوس است، در منطقه مدارین و قطبین زیاد محسوس نیست.

پلان رهنمای تدریس درس (دهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
موقعیت و حدود افغانستان	۱- موضوع درس
- از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با موقعیت و حدود کلی افغانستان - اهداف جزئی: - آشنایی با موقعیت افغانستان - آشنایی با حدود اربعه افغانستان - کشورهای همجوار شمالی و جنوبی را بر روی نقشه نشان دهند. - موقعیت کشور افغانستان را با استفاده از نقشه جهان نشان دهند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، قرائت متن، سؤال و جواب، عملی	۳- روش‌های تدریس
کتاب تخته، تباشیر، نقشه جهان، کره مجسمه جغرافیایی	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان درس بر روی تخته نصب نقشه در پیشروی صنف. چرا موقعیت و حدود اربعه افغانستان را می‌خوانیم؟ موقعیت و حدود یعنی چه؟	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- شاگردان خاموشانه درس را مطالعه کنند و آنچه نمی دانند از معلم محترم بپرسند. شاگردان به سؤالات معلم محترم جواب می‌دهند. ۱. در نیم کره شمالی و شرقی موقعیت دارد. ۲. کیلو متر مربع ۶۵۲۰۰۰ ۳. ۴۰۰ کیلومتر ۴. تاجکستان، از بکستان، ترکمنستان ۵. پاکستان ۶. ایران و چین شاگردان جواب می‌دهند.	- بعد از مرحله مقدماتی معلم شاگردان را به مطالعه خاموشانه درس هدایت کند. - معلم محترم جواب سؤال‌های شاگردان را بدهد و سپس سؤالات زیر را از شاگردان می‌پرسد: ۱. افغانستان در کدام نیم کره موقعیت دارد. ۲. مساحت افغانستان چقدر است؟ ۳. نزدیک ترین فاصله کشور ما به بحر آزاد چقدر است؟ ۴. همسایه‌های شمالی کشور ما کدام‌ها اند؟ ۵. همسایه شرقی و جنوبی کشور را نام ببرید؟ ۶. همسایه‌های غربی و شمال شرقی را نام ببرید؟ معلم محترم شاگردان را در گروه‌ها تنظیم نموده و از شاگردان بخواهد کشورهای همسایه افغانستان را بر روی نقشه شناسایی کنند. در پایان از دانسته‌های شاگردان از سؤالهای پایانی درس استفاده کند. فعالیت خارج از صنف را برای شاگردان توصیه کنید.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- در جنوب آسیا ۲- در برعظم آسیا ۳- ۶۵۲۰۰۰ کیلو متر مربع ۴- محاط به خشکه است فاصله آن از بحیره عرب ۴۰۰ کیلومتر است. ۵- تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان ۶- چین		

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم محترم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

موقعیت جغرافیایی افغانستان

جمهوری اسلامی افغانستان که در جنوب براعظم آسیا موقعیت دارد. در حال حاضر یک کشور محاط به خشکه است. افغانستان تاریخ پنج هزار ساله دارد. افغانستان از لحاظ مساحت داری (۶۵۲۲۲۵) کیلومتر مربع بوده و در قطار کشورهای متوسط قرار دارد. افغانستان در نیم کره شرقی یعنی از خط صفر درجه طول البلد گرینویچ به طرف شرق، و نیم کره شمالی یعنی از خط استوا به طرف شمال موقعیت دارد.

عرض البلد ۲۹ درجه و ۲۲ دقیقه از جنوبی ترین و عرض البلد ۳۸ درجه و ۲۹ دقیقه از شمالی ترین نقاط افغانستان می‌گذرد. طول البلد ۶۰ درجه و ۲۸ دقیقه از غربی ترین قسمت و طول البلد ۷۴ درجه و ۵۱ دقیقه از شرقی ترین نقطه افغانستان می‌گذرد.

به طرف شمال کشور جمهوری‌های تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان واقع اند. به طرف غرب کشور ما جمهوری اسلامی ایران و به طرف شمال شرق با کشور چین هم سرحد می‌باشیم.

سرحدات کشور ما در سمت شرق و جنوب با جمهوری اسلامی پاکستان توسط خط تحمیلی دیورند نشانی شده است که مردم افغانستان آن را به رسمیت نشناخته اند. زمانی که انگلیس‌ها شبه قاره هند را زیر استعمار داشتند معاهده دیورند را با امیر عبدالرحمن خان پادشاه اسبق افغانستان به صورت جبری امضا کردند و مناطق آن طرف را موقتاً زیر اداره خود گرفتند وقتی شبه قاره هند تجزیه شد میراث انگلیسی‌ها را پاکستان گرفت.

پلان رهنمای تدریس درس (یازدهم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای طبیعی ۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی). - از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با جغرافیای طبیعی افغانستان - اهداف جزئی: - شاگردان با جغرافیای طبیعی افغانستان آشنا شوند. - شاگردان با منابع آبی کشور آشنا شوند. - با سطوح مرتفع افغانستان آشنا شوند. - با دشت‌ها آشنایی حاصل کنند. - کوه‌ها و سطوح مرتفع را از هم تفکیک کرده بتوانند. - شاگردان بدانند که همه پدیده‌های طبیعی را خداوند (ج) برای استفاده انسان‌ها خلق کرده است.	
توضیحی، مطالعه خاموشانه، قرائت	۳- روش‌های تدریس
کتاب درسی، نقشه طبیعی افغانستان و تصاویر کوه‌ها، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان بر تخته، نصب نقشه طبیعی افغانستان پیشروی صنف نشان دادن تصاویر کوه‌ها و دشت‌ها.	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریسی معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- شاگردان خاموشانه کتاب را می‌خوانند و لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس کرده می‌پرسند. - به توضیحات معلم گوش می‌دهند و بعد سؤال می‌کنند. - شاگردان به گروه‌های تقسیم شده روی موضوعات تعیین شده بحث کنند و نتیجه مباحثات خود را در پیشروی صنف بیان کنند. - شاگردان به سؤالات معلم جواب می‌دهند. شاگردان در بیرون صنف وظیفه را انجام دهند.	- بعد از مرحله مقدماتی مطالعه خاموشانه به شاگردان هدایت داده شود. - بعد از جواب دادن سؤال‌های شاگردان معلم محترم روی تخته نکات مهم درس را یادداشت می‌کند. - معلم درس را توضیح نموده و به نکات مهم درسی تأکید می‌کند و از شاگردان می‌خواهد آن چه را نمی‌دانند بپرسند. - شاگردان را به سه گروه تقسیم کنید و برای هر گروه موضوعات پیشنهادی را سپرده تا با هم مباحثه کرده و نتیجه مذاکرات خود را در پیشروی صنف شرح دهند. - درس را خلاصه و جمع بندی کنید. - برای ارزیابی از سؤال‌های پایانی استفاده کنید. - به شاگردان فعالیت بیرون صنف توصیه شود.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- کوه هند و کش، کوه بابا، سپین غر ۲- اراضی همواری که بین کوه‌ها واقع و نسبت به مناطق اطراف خود بلند باشد. ۳- سطح مرتفع پامپرو و اخان و سطح مرتفع مرکزی. ۴- پامپیر بین ۶۰۰۰-۷۰۰۰ متر ۵- کیلگی، مارگو، بکوا...		

۹ _ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

افغانستان یک مملکت کوهستانی است که تقریباً $\frac{1}{3}$ حصه تمام خاک افغانستان را کوه‌ها تشکیل نموده است. اکثر این کوه‌ها، در حصص شرقی، مرکزی و شمال شرقی کشور گسترش یافته است. این سلسله جبال در حقیقت مهم ترین عامل طبیعی است که افغانستان را از حالت صحرایی نجات داده و زمینه را برای بارنده‌گی‌های کوهستانی فراهم ساخته است. موجودیت ساحات وسیع نقاط برفگیر و کتله‌های یخچالی که باعث به وجود آمدن دریا‌های پر آب و چشمه سارهای زیاد گردیده، باعث شده تا در دامنه‌های سلسله جبال دره‌ها و جلگه‌ها سرسبز گردند و زمینه فعالیت‌های زراعتی و اقتصادی را برای مردم وطن فراهم سازد.

کوهستان‌های افغانستان ارزش حیاتی را به مردم کشور در منطقه داده است، مانند دریای نیل که تحفه با ارزش برای مردم مصر است سلسله جبال افغانستان نیز برای افغانستان بهترین تحفه خداوند (ج) محسوب می‌شود.

افغانستان از لحاظ طبیعی دارای مناطق کوهستانی بوده که ارتفاع آن از ۲۰۰۰-۷۰۰۰ متر تغییر می‌کند. بلند ترین سطح مرتفع افغانستان سطح مرتفع پامیر است که ارتفاع آن به ۷۰۰۰ متر می‌رسد، یک قسمت سطح مرتفع پامیر درواخان افغانستان واقع است که به نام بام دنیا شهرت دارد. نقاط کم ارتفاع و مناطق هموار، دشت‌ها و صحراها که ارتفاع آن از (۲۵۰-۲۰۰۰) متر میرسد مشاهده می‌گردد. اختلاف ارتفاع در افغانستان خیلی زیاد است. کم ارتفاع ترین منطقه افغانستان در جنوب غرب خم آب واقع است که (۲۵۸) متر و بلندترین قله در کوه‌های هندوکش بنام نوشاخ (۷۴۸۵) متر از سطح بحر ارتفاع دارد.

پلان رهنمای تدریس درس (دوازدهم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی). - از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: - هدف کلی: - آشنایی با اقلیم افغانستان - اهداف جزئی: - اقلیم را تعریف کنند. - خصوصیات اقلیم صحرایی را بیان کنند. - خصوصیات اقلیم مدیترانه‌ای و مونسونی را بیان کرده بتوانند. - خصوصیات اقلیم سستی و توندرا را از هم تفکیک کرده بتوانند. - اقلیم صحرایی را با اقلیم کوهستانی مقایسه کرده بتوانند.	۳- روش‌های تدریس ۴- مواد و لوازم ضروری تدریس ۵- شیوه ارزیابی
توضیحی، مطالعه خاموشانه، سؤال و جواب، مباحثه	نقشه اقلیمی، تصاویر اقلیمی کره مجسمه جغرافیایی، کتاب، تخته و تباشیر
۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف ۱۰ دقیقه	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف ۱۰ دقیقه
ادای سلام : انجام فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته نصب نقشه اقلیمی پیشروی صنف و طرح سؤال در مورد مفهوم اقلیم.	۶- فعالیت‌های تدریسی و آموزشی در صنف ۱۰ دقیقه

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷: فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)																		
۳۵ دقیقه	- شاگردان خاموشانه درس را می‌خوانند آنچه را نمی‌دانند از معلم می‌پرسند. ۱- حد وسط حالات جوی یک محل است که در وقت طولانی و جای معین، کشور ما انواع اقلیم دارد. ۲- بارنده‌گی در نواحی کم و تفاوت حرارت شب و روز زیاد می‌باشد؛ مانند دشت بکوا. ۳- نظر به ارتفاع درجه حرارت تنزیل می‌نماید. ۴- تابستان گرم و خشک، زمستان معتدل و بارانی. ۵- در تابستان باران می‌بارد و هوای آن مرطوب می‌باشد. ۶- بارنده‌گی در زمستان صورت می‌گیرد. ۷- شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شده روی موضوعات تعیین شده بحث می‌کنند و در صنف بیان می‌کنند.	- بعد از مرحله مقدماتی مطالعه خاموشانه را برای شاگردان توصیه کنید. - بعد از جواب دادن به سؤال‌ها از شاگردان می‌پرسید: ۱. اقلیم را تعریف نمایید. کشور ما دارای چند نوع اقلیم می‌باشد. ۲. خصوصیات اقلیم صحرایی را تشریح نمایید. ۳. خصوصیات اقلیم کوهستانی را تشریح نمایید. ۴. خصوصیات اقلیم مدیترانه را توضیح دهید. ۵. خصوصیات اقلیم مونسونی را بیان کنید. ۶. خصوصیات اقلیم ستپ علفزار را بیان کنید. معلم محترم درس را جمع بندی نموده و مختصراً توضیح می‌دهد. شاگردان را به گروپ‌ها تقسیم نموده و هر گروپ در مورد موضوع مشخصی بحث می‌کند. - شاگردان را متوجه کار خانگی می‌سازد.																		
۷. جواب سؤالات متن درس: ۱. حد وسط حالت جوی یک محل است. ۲. جدول اقلیمی																				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>نام اقلیم</th><th>خصوصیات</th><th>پوشش</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>صحرایی</td><td>بارنده‌گی کم و گرمی زیاد - تفاوت هوا بین شب و روز زیاد</td><td>بته‌های خاردار</td></tr> <tr> <td>کوهستانی</td><td>بارش زیاد با برف و باران</td><td>پوشش نباتی متنوع</td></tr> <tr> <td>مدیترانه‌یی</td><td>تابستان خشک و گرم و زمستان معتدل و مرطوب</td><td>میوه‌های خاندان ستروس</td></tr> <tr> <td>مونسون</td><td>ریزش باران در فصل تابستان</td><td>درخت ارچه، بلوط، جلعوزه و قهوه</td></tr> <tr> <td>ستپی</td><td>بارنده‌گی در زمستان</td><td>علفزار</td></tr> </tbody> </table>	نام اقلیم	خصوصیات	پوشش	صحرایی	بارنده‌گی کم و گرمی زیاد - تفاوت هوا بین شب و روز زیاد	بته‌های خاردار	کوهستانی	بارش زیاد با برف و باران	پوشش نباتی متنوع	مدیترانه‌یی	تابستان خشک و گرم و زمستان معتدل و مرطوب	میوه‌های خاندان ستروس	مونسون	ریزش باران در فصل تابستان	درخت ارچه، بلوط، جلعوزه و قهوه	ستپی	بارنده‌گی در زمستان	علفزار	
نام اقلیم	خصوصیات	پوشش																		
صحرایی	بارنده‌گی کم و گرمی زیاد - تفاوت هوا بین شب و روز زیاد	بته‌های خاردار																		
کوهستانی	بارش زیاد با برف و باران	پوشش نباتی متنوع																		
مدیترانه‌یی	تابستان خشک و گرم و زمستان معتدل و مرطوب	میوه‌های خاندان ستروس																		
مونسون	ریزش باران در فصل تابستان	درخت ارچه، بلوط، جلعوزه و قهوه																		
ستپی	بارنده‌گی در زمستان	علفزار																		

۸. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

تمام فعالیت‌های انسان برای ادامه زنده‌گی تحت تأثیر اقلیم قرار دارد، غذایی که می‌خوریم، آبی که می‌نوشیم، لباسی که برای حفظ بدن در مقابل تغییرات اقلیم می‌پوشیم، خانه‌ای که در آن سکونت داریم تماماً زیر تأثیر آب و هوای اقلیمی که در آن زنده‌گی می‌کنیم قرار دارد.

باید در نظر داشت که درجه حرارت، رطوبت و بارنده‌گی، مراکز فشار پست و بلند اقلیم افغانستان را به شش قسمت تقسیم کرده‌اند.

۱- اقلیم صحرائی در جنوب غربی کشور وجود دارد. از اوصاف آن اختلاف درجه حرارت در جریان شب و روز و در جریان سال می‌باشد، یعنی گرمی و سردی متواتر شب و روز باعث شده که سنگ‌ها پارچه شده منطقه ریگستانی را تشکیل دهد.

۲- اقلیم صحرائی: در این منطقه اقلیمی اراضی با ارتفاع ۳۵ متر موقعیت دارد. حرارت در این منطقه تنزیل می‌یابد بر خلاف بارنده‌گی و رطوبت در آن زیاد می‌شود هر نوع کتله‌های مرطوب و جبهه‌های سردی که از نقاط کوهستانی می‌گذرد باعث بارنده‌گی می‌شود.

۳- اقلیم مدیترانه‌یی: که دارای تابستان بسیار گرم و خشک و زمستان معتدل است و برف در آن نمی‌بارد. بارنده‌گی آن همیشه به شکل باران می‌باشد.

۴- اقلیم مونسونی: در ماه‌های تابستان در بحر هند فشار بلند تشکیل شده و در دشت‌های آسیای مرکزی مرکز فشار پست به وجود می‌آید ابرهای بارانی که به طرف خشکه می‌آید در هندوستان باعث بارنده‌گی مونسونی می‌شود یک قسمتی از آن به افغانستان آمده در جنوب سپین غر باعث این گونه بارنده‌گی می‌شود.

۵- اقلیم ستپ: بته‌ها، علفزارها و نیزارها در آن وجود دارد برای تربیه حیوانات مفید است.

۶- اقلیم توندرا الپی: در افغانستان منطقه توندرا در ارتفاع ۳۵۰۰-۲۹۰۰ متر قرار دارد در این منطقه یخبندی از ماه سنبله شروع می‌شود. زمستان در آنجا برف زیاد می‌بارد.

پلان رهنمای تدریس درس (سیزدهم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
کوهها از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی: - آشنایی با کوههای افغانستان هدف جزئی: - آگاهی در مورد کوههای افغانستان - شناخت کوههای هندوکش، کوه بابا، سپین غر - طرز تفکر مثبت در مورد کوهها - تقویت روحیه جستجوگری در مورد کوهها - کسب توانایی پیدا کردن موقعیت کوهها در نقشه طبیعی - کسب توانایی درک اهمیت کوههای افغانستان	۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
بحث گروهی، خواندن متن، سؤال و جواب و ارائه گزارش	۳- روش‌های تدریس
کتاب درسی، کتاب رهنمای معلم، تخته، تباشیر و نقشه طبیعی افغانستان	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
شفاهی، کتبی و کار عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان درس به روی تخته نصب نقشه پیشروی صنف و طرح سؤال در مورد کوههای افغانستان	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان کوه‌ها را در نقشه نشان دهند. ۲- شاگردان پیرامون موضوع درس با یک دیگر مذاکره و بحث می‌نمایند و لغات مشکل را یاد داشت می‌نمایند. ۳- نمایندهٔ گروه درس را به همصنفان خود به صورت فشرده تشریح می‌نماید. ۴- هر گروه از یک دیگر سؤال می‌نمایند و جواب می‌دهند. ۵- شاگردان جواب ارائه می‌دارند. ۶- شاگردان به جمع بندی درس متوجه شوند	- از یک شاگرد بخواهد که در نزدیک نقشه بیاید و کوه‌های مشهور افغانستان، مانند: هندوکش، کوه بابا و سپین غر را در نقشه نشان دهد ۲- معلم به شاگردان فرصت بدهد تا هر گروه پیرامون اهمیت، کوه هندوکش، کوه بابا و سپین غر با یک دیگر بحث و مذاکره نمایند. ۳- نمایندهٔ هر گروه خلاص درس را به طور ساده و روان به هم صنفان خود قرائت نمایند. ۴- معلم محترم از هر گروه بخواهد که از یک دیگر در مورد درس سؤال نمایند و جواب دهند. ۵- معلم محترم جهت تحکیم درس از شاگردان سؤال نماید. ۶- معلم درس را جمع بندی و در تخته سیاه درج نماید ۷- فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب به سؤالات متن درس: ۱- این کوه‌ها بیشتر در ساحهٔ مرکزی و شرقی افغانستان واقع اند. ۲- به سببی که در کوه‌های مرتفع در جه حرارت کم است، برف آب نمی شود و به صورت دایمی برف در قله‌های مرتفع باقی می‌ماند. ۳- کوه هندوکش از شمال شرق شروع شده به طرف جنوب غرب تا درهٔ بامیان امتداد دارد که در قسمت مرکزی، ساحهٔ وسیع را دربر گرفته است. ۴- در مرکز افغانستان موقعیت دارد. ۵- در شرق افغانستان موقعیت دارد. ۶- کوه‌های کشور منبع خوبی برای دریاها است. بزرگترین منبع مواد معدنی از قبیل: آهن، مس، سرب، سنگ‌های قیمتی مانند: یاقوت، لاجورد، وغیره در آن وجود دارد و ثروت طبیعی کشور ما محسوب می‌شود. همچنان کوه از نگاه سوق دارای اهمیت است.		

۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

نواحی مرتفع نقش بسیار مهمی در زنده‌گی ساکنان این مرز و بوم دارد. قسمت وسیعی از کشور ما را کوهستانها در بر گرفته است. این ارتفاعات بین ۴۰۰۰ تا ۶۰۰۰ متر بلندی دارند. بلند ترین حصه کوه در کشور ما قله نوشاخ است که ۷۴۸۵ متر از سطح بحر ارتفاع دارد و در کوه هندوکش واقع است. ارتفاع، با حرارت رابطه مخالف دارد. نقاط مرتفع و بلند هوای سرد و مناطق پست حرارت گرم دارند؛ بنابر آن در ارتفاعات هندوکش، کوه بابا، سپین غر، سفید کوه و غیره حرارت هوا پایینتر از مناطق پست و هموار و مجاور آن می‌باشد، از طرف دیگر با کاهش حرارت رطوبت و بخارات آبی در هوا متراکم شده باعث ریزش برف و باران در کوه‌های بلند می‌شود. ریزش‌های جوی در ارتفاعات، جریان‌های سیلاب‌ها را به دنبال دارد و دامنه‌های کوه‌ها را به شدت فرسایش می‌دهد.

پلان رهنمای تدریس درس (چهاردهم)

زمان تدریس : (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عنوان مطالب
دریاهای افغانستان به حیث شریان زراعتی و تولید انرژی	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند هدف کلی : - آشنایی با اهمیت دریاهای افغانستان اهداف جزئی - آشنایی به سرچشمه دریاهای افغانستان - آشنایی به چگونگی استفاده از دریاهای افغانستان - آشنایی به حوزه‌های پنج گانه دریاهای افغانستان - توانایی تشخیص حوزه‌های آبی را داشته باشند	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، قرائت، سؤال و جواب مباحثه گروپی	۳- روش‌های تدریس
نقشه فیزیکی افغانستان، تصویری از دریاها، کتاب درسی، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی، عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه، نوشتن عنوان روی تخته سیاه، نصب نقشه پیشروی صنف. به نظر شما از دریاها چه استفاده می‌شود؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری	۷ - فعالیت هل ی تدریسی معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- درس را خاموشانه مطالعه و آنچه را نمی‌داند از معلم می‌پرسد . ۱- برف‌ها و باران‌ها ۲- برای امور زراعت و تولید برق ۳- به پنج حوزه ۴- از پامیر خورد سرچشمه گرفته به جهیل اورال می‌ریزد و معاونین آن در افغانستان کوکچه و کندز است ۵- از کوتل اونی سرچشمه گرفته - در پاکستان به دریای سند می‌ریزد - معاونین آن دریای لوگر، پنجشیر، الینگار و کنر می‌باشد و بندهای برق ماهیپر، نغلو، سروبی و درونته بالای آن اعمار گردیده است. - شاگردان در گروپ‌ها به روی موضوع داده شده بحث می‌کنند و نتیجه را به صنف ارایه می‌کنند.	- بعد از تطبیق مرحله مقدماتی معلم محترم مطالعه خاموشانه را توصیه کند - بعد از جواب دادن به سؤالات شاگردان از آنها سؤالات زیر را می‌پرسند ۱- منبع دریاهای افغانستان را چه تشکیل می‌دهد؟ ۲- از دریاهای افغانستان چه استفاده اقتصادی ممکن است؟ ۳- دریاهای افغانستان به چند حوزه تقسیم گردیده اند؟ ۴- منبع، مصب و معاونین دریای آمو را نام بگیرید؟ ۵- منبع، مصب و معاونین دریای کابل کدام است ؟ - درس را جمع بندی نموده خلاصه می‌سازد - فعالیت گروهی را توصیه می‌کند . فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات پایانی درس ۱- از کوه‌های پر برف سرچشمه می‌گیرد ۲- در اثر بارنده گی و ذوب برف‌ها زیاد می‌شود . ۳- برای زراعت، تولید انرژی برق و هم برای نوشیدن از آن استفاده می‌شود. ۴- چون کوهستانی و با نشیب تند جریان دارد . ۵- تولید برق ۶- حوزه آمو، کابل، هلمند، هریرود و حوزه بسته می‌باشد . ۷- تاجکستان، ازبکستان و ترکمنستان ۹- از کوتل اونی، کوه بابا سرچشمه گرفته و به طرف شرق در جریان است . ۹- لوگر، پنجشیر، الیشینگ، الینگار و کنر برای زراعت و تولید برق ۱۰- در آبیاری زمین‌های زراعتی و تولید برق از آن استفاده می‌شود.		

۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

ارزش اقتصادی دریای کابل

دریای کابل از لحاظ اقتصادی ارزش زیادی دارد. از دریای کابل و تمام معاونین حوزه کابل به منظور آبیاری زمین‌های زراعتی به حد اعظمی استفاده می‌شود. از دریای کابل و معاونین سمت راست آن آنقدر نهر و جوی جدا می‌شود که بالاخره دریا به یک نهر کوچک مبدل می‌شود. معاونین سمت چپ آن دریای شتل، سالنگ، غور بند، پنجشیر، الیشینگ، الینگار و دریای کُتر است. هر کدام نسبتاً آب وافر دارند علاوه از استفاده زراعتی و بندهای برق یک مقدار زیاد آب آن از کشور خارج می‌گردد.

از لحاظ اقتصادی اعمار بندهای برق چه به منظور استحصال قوه برق و چه از لحاظ اقتصادی به غرض آبیاری اراضی زراعتی باشد ارزش فوق العاده دارد.

دریای کابل و معاونین آن از جمله دریا‌های درجه اول کشور به شمار رفته و از آب آن توسط اعمار بندها به پیمانه وسیع استفاده می‌شود این دریا در مسیر خود نشیب زیاد دارد. بندهای برق که بالای دریای کابل ساخته شده است بندبرق سروبی، بندبرق نغلو، ماهیپر، پروژه کانال ننگرهار و بند برق که بالای معاونین دریای کابل ساخته شده است بند برق جبل السراج و بندبرق چک وردک می‌باشد اما بزرگترین و مهمترین آن‌ها، بند برق نغلو است.

پلان رهنمای تدریس درس (پانزدهم)

زمان تدریس : (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
دریاهای سایر حوزه‌های افغانستان از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند هدف کلی : - آشنایی با دریاهای سایر حوزه‌های افغانستان - اهداف جزئی - آشنایی با طویل ترین دریای افغانستان - آشنایی با دریای هریرود - آشنایی با دریاهای حوزه بسته - توانایی تشخیص دریا در نقشه طبیعی افغانستان. متیقن شوند که آب بزرگترین نعمت خداوند عز و جل است، بدون آب زنده گی ممکن نیست	۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، قرائت، سؤال و جواب مباحثه گروپی	۳- روش‌های تدریس
نقشه دریاهای افغانستان، تصویری از دریاها، کتاب درسی، تخته و تباشیر	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی، عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت‌های مقدماتی و ایجاد انگیزه: نوشتن عنوان روی تخته و نصب نقشه پیشروی صنف. طرح یک سؤال: آیا فکر می‌کنید که حیات در روی زمین وابسته به آب است؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری	۷ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- درس را خاموشانه مطالعه و آن چه را نمی‌دانند می‌پرسند ۱- دریای هلمند که ۱۴۰۰ کیلومتر طول دارد . از کوه بابا سرچشمه گرفته و به‌همون هلمند می‌ریزد . ۲- دریای موسی قلعه و ارغنداب ۳- بند برق کجکی، گرشک و نهر بغرا که مناطق ناد علی را آبیاری می‌کند . ۴- خاشرود ادرسکن و فراه رود. ۵- هریرود که از غرب کوه بابا سرچشمه گرفته در ولایت هرات از اسلام قلعه تا ذوالفقار جریان دارد - دریای دیگر این حوزه مرغاب است . ۶- دریاهای که با دیگر دریاها یکجا نمیشوند دریای غزنی، بلخ آب، سمنگان، اندخوی و قیصار است . - به گروپ‌ها تنظیم شده و سؤالات را جواب می‌دهند	- بعد از مرحله مقدماتی تدریس، مطالعه خاموشانه درس جدید را توصیه کند . - بعد از جواب دادن به سؤالات شاگردان می‌پرسد ۱- طویل ترین دریای افغانستان کدام است؟ ۲- معاونین دریای هلمند را معرفی کنید. ۳- بالای دریای هلمند کدام بندها ساخته شده است؟ ۴- کدام دریاهای دیگر در هلمون هلمند می‌ریزد؟ ۵- دریاهای حوزه هریرود کدام‌ها اند؟ ۶- دریاهای حوزه بسته کدام‌ها اند؟ ۷- معلم همه جواب‌های شاگردان را تکمیل و روی تخته می‌نویسند . ۹- درس را جمع بندی و خلاصه می‌کند - شاگردان را در گروپ تنظیم می‌کند و وظیفه جداگانه می‌دهد - غرض ارزیابی از سؤالات پایانی درس استفاده می‌کند. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند
۸. جواب سؤالات پایانی درس ۱- طویل ترین دریای افغانستان هلمند است که ۱۴۰۰ کیلومتر طول دارد . ۲- معاونین دریای هلمند - موسی قلعه و ارغنداب ۳- خاشرود - فراه رود و ادرسکن ۴- برای تولید برق و زراعت از آن استفاده صورت گرفته است. ۵- از غرب کوه بابا سرچشمه گرفته و ولایت هرات را سرسبز می‌کند . ۶- سرحد طبیعی بین کشور ما افغانستان و ایران را تشکیل می‌دهد.		

۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

ارزش اقتصادی دریای هلمند : بندهای برق که بالای دریای هلمند و معاونین آن ساخته شده است از ذخیره آب آن در آبیاری زمین‌های زراعتی و هم تولید برق استفاده زیاد صورت می‌گیرد پروژه‌های بزرگی که بالای دریای هلمند بنا نهاده شده است از این قرار اند :

پروژه نادعلی : کار این پروژه در سال ۱۳۲۹ شروع شده است و اکنون کاملاً تحت استفاده قرار دارد آب این پروژه توسط نهر بغرا از هلمند جدا شده طول کانال آن ۳۱۴ کیلومتر می‌باشد که ۸۹۰۰ هکتار زمین را آبیاری می‌کند

۲- پروژه مارجه : - این پروژه از سال ۱۳۳۵ جنبه عملی پیدا کرده کانال آن ۱۹۲ کیلومتر طول دارد و ۸۱۰۰ هکتار زمین را آبیاری می‌کند .

۳- پروژه شمالان : با استفاده از کانال شمالان به طول ۶۵ کیلومتر در حدود ۱۲۷۰۰ هکتار زمین را آبیاری می‌کند .

۴- پروژه درویشان : - زمین‌های زراعتی پروژه درویشان را (۲۰۳۰۰) هکتار زمین وانمود کرده اند طول کانال آن ۱۲ کیلومتر است که آب را از دریای هلمند گرفته و به زمین‌های زراعتی توزیع می‌کند

۵- پروژه نهر سراج : - این پروژه در سال ۱۳۸۷ آغاز یافت زمین‌های قابل زرع آن ۲۴۰۰۰ هکتار بوده این پروژه در غرب لشکرگاه واقع است . محیط آن نیمه صحرایی می‌باشد که آب را زیاد تبخیر می‌کند.

بزرگترین بند برق در این منطقه بالای دریای هلمند بند برق کجکی است . قوه تولید برق کجکی ۳۳۰۰۰ کیلووات برق در ساعت است که از برق آن در تنویر شهرهای قندهار، بست و گرشک استفاده به عمل می‌آید.

پلان رهنمای تدریس درس (شانزدهم)

زمان تدریس : (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		دربارهٔ جهیل‌های افغانستان چه می‌دانید؟
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی : - آشنایی با جهیل‌های افغانستان - اهداف جزئی - آگاهی به جهیل‌های افغانستان - درک چگونگی به وجود آمدن جهیل‌ها - آشنایی با جهیل‌های سیستم شیوا، زرقول، چقمقتین، آب ایستاده غزنی - طرز تفکر مثبت در مورد جهیل‌ها - کسب توانایی پیدا کردن جهیل‌های افغانستان در روی نقشه
۳- روش‌های تدریس		سؤال و جواب بحث گروهی خواندن متن
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		کتاب درسی، کتاب رهنمای معلم، تخته تباشیر، نقشهٔ طبیعی
۵- شیوهٔ ارزیابی		کتبی، شفاهی، کار عملی
۱۰ دقیقه	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف	ادای سلام : انجام فعالیت‌های مقدماتی و ایجاد انگیزه : طرح چند سؤال در مورد جهیل‌های افغانستان نشان دادن جهیل‌ها در روی نقشهٔ جهان و نشان دادن جهیل‌های افغانستان در نقشهٔ افغانستان

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری	۷ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان به دقت نقشه را می‌بینند و جواب می‌دهند که پنج جهیل کدام‌ها اند؟ ۲- شاگردان متن درس را خاموشانه می‌خوانند و لغات مشکل را یاد داشت می‌نمایند بعد از معلم پرسان می‌نمایند. ۳- شاگردان معنای لغات را در کتابچه‌های خود یاد داشت می‌نمایند. ۴- شاگردان در مورد موضوعات داده شده، با یک دیگر بحث و مذاکره نموده بعد نماینده هر گروه به نوبت به سر تخته آمده درس را بیان می‌کنند ۵- شاگردان سؤال را می‌خوانند و جواب‌های صحیح آن را به حافظه می‌سپارند ۶- شاگردان به سؤال‌های معلم جواب ارایه می‌دارند شاگردان جمع بندی درس را با کارخانه گی در کتابچه‌های خود یاد داشت می‌نمایند.	۱- معلم به شاگردان هدایت می‌دهد که به نقشه طبیعی افغانستان که در کتاب است به دقت ببینند که چند جهیل وجود دارد ۲- استاد به شاگردان هدایت می‌دهد که متن درس را خاموشانه بخوانند و لغات را یاد داشت نمایند بعد از ختم درس از معلم پرسان نمایند. ۳- معلم محترم لغات مشکل را با معنی آن روی تخته سیاه می‌نویسد. ۴- معلم محترم به گروه (الف) در مورد هامون سیستان و به گروه (ب) در مورد جهیل زرقول و به گروه (ج): چقمقتین و به گروه (د)، به آب ایستاده غزنی وظیفه می‌دهد که بحث و گفتگو نمایند بعد نماینده گروه خلص درس را به زبان ساده به شاگردان بیان می‌کند. ۵- معلم به شاگردان هدایت می‌دهد که سؤالات درس را بخوانند و جواب درست آن را به حافظه بسپارند ۶- معلم برای استحکام درس از چند شاگرد درس را پرسان نماید معلم درس را به روی تخته سیاه جمع بندی و کارخانگی را توصیه می‌نماید

۸. جواب سؤالات پایانی درس

جواب سؤال‌های جهیل‌های افغانستان:

- ۱- آب ایستاده که به چهار طرف آن خشکه باشد آن را جهیل می‌نامند. در بعضی نواحی افغانستان حوزه‌های بسته وجود دارد که به نام جهیل یاد می‌شود.
- ۲- جهیل‌های مرتفع از آب‌های یخچالی به وجود آمده و جهیل‌های مناطق هموار از آبریزه دریاها.
- ۳- به نام‌های هامون، کول، آب ایستاده.
- ۴- سرحد بین افغانستان و ایران را تشکیل داده است.
- ۵- جهیل زرقول در سطح مرتفع پامیر در قسمت سرحدی افغانستان و تاجکستان واقع است.
- ۶- دریای واخان
- ۷- درولایت بامیان

۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت اضافی)

افغانستان بنابر ساختمان طبیعی در بعضی مناطق حوزه‌های بسته و یا ساحهٔ فرورفتگی را به وجود آورده که باعث به وجود آمدن جهیل‌ها گردیده است این جهیل‌ها در مناطق مختلف نام مختلف دارند. در کشور ما جهیل را به نام کول، هامون و آب ایستاده هم یاد کرده اند جهیل‌های افغانستان عبارت اند از :

هامون سیستان، هامون پوزک، هامون صابری، زرقول، کول چقمقتین، جهیل شیوا، آب ایستاده غزنی، ناور و بند امیر .

هامون هلمند، هامون سیستان، هامون پوزک، هامون صابری و گودزیره در گوشه جنوب غرب کشور در ولایت نیمروز آبریزه دریا‌های هلمند، فراه، خاشرود، ادرسکن و دریای گودزیره را تشکیل می‌دهد. هامون هلمند که از جمله هامون بزرگ منطقه شمرده می‌شود. تا یک قسمت سرحد بین افغانستان و ایران را تشکیل می‌دهد.

جهیل‌های چقمقتین زرقول و شیوا در ولایت بدخشان و بند امیر در ولایت بامیان واقع می‌باشد، جهیل‌ها برای پرنده‌های مانند مرغ آبی که از مناطق گرم به مناطق سرد و برعکس آن مهاجرت می‌کنند، پناگاه و محل زیست خوب و مناسب می‌باشند

پلان رهنمای تدریس درس (هفدهم)

زمان تدریس (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای بشری	۱. موضوع درس
— از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی: — آشنایی با جغرافیای بشری افغانستان اهداف جزئی: — آشنایی با جغرافیای بشری — آگاهی در مورد نفوس، اقوام، زبانها و دین افغانستان — ایجاد انگیزه مثبت در مورد جغرافیای بشری افغانستان — تعمیق شناخت در مورد نفوس، اقوام، زبانها و دین افغانستان — کسب روحیه جستجو و پرسان در مورد جغرافیای بشری افغانستان — کسب توانایی تجزیه و تحلیل جغرافیای بشری افغانستان	۲. اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی)
سؤال و جواب، بحث گروهی، خواندن متن و گزارش	۳. روش‌های تدریس
کتاب درسی، کتاب رهنمایی درس، تخته، تباشیر و نقشه	۴. مواد و لوازم ضروری تدریس
شفاهی، تحریری، عملی	۵. شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : انجام فعالیت‌های مقدماتی و ایجاد انگیزه: طرح سؤال‌ها در مورد جغرافیای بشری نصب نقشه در پیش روی صنف، طرح یک سؤال در مورد جغرافیای بشری	۶. فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند و لغات مشکل را یادداشت نموده بعد از استاد پرسان می‌نمایند. شاگردان معنای لغت را درج کتابچه‌های یادداشت می‌نمایند. شاگردان درس را تشریح می‌نمایند. شاگردان درس را به دقت گوش نموده لغات مشکل را در کتابچه یادداشت نموده بعد از ختم درس از استاد پرسان می‌نمایند. شاگردان لغات را در کتابچه‌های خود درج می‌کنند. شاگردان درس را تشریح می‌نمایند. شاگردان جواب می‌دهند. شاگردان جمع بندی درس را با کارخانگی درج کتابچه می‌نمایند.	معلم به شاگردان هدایت دهد که درس جغرافیای بشری را خاموشانه بخوانند و لغات مشکل آن را یادداشت نمایند. بعد پرسان نمایند. - استاد لغات مشکل درس را به تخته سیاه می‌نگارد و معنی می‌نماید. استاد از یکی از شاگردان می‌خواهد درس را تشریح نماید. استاد به یک شاگرد هدایت بدهد که درس اقوام، زبانها و دین را به آواز بلند بخواند و دیگر شاگردان آن را به دقت گوش و در اخیر لغات مشکل را در کتابچه درج و بعد پرسان نمایند. معلم لغات مشکل درس را در تخته سیاه تحریر و معنی می‌نماید. معلم از چند شاگرد بخواهد که اقوام، زبانها و دین را تشریح نماید. معلم برای استحکام درس از شاگردان سؤال نماید تا مطمئن شود که درس استحکام یافته است. معلم درس را جمع بندی نموده در تخته سیاه می‌نویسد و کارخانگی را مشخص می‌نماید. سؤالهای پایانی درس را از شاگردان می‌پرسد فعالیت خارج از صنف را به شاگردان توصیه می‌کند.
۷- جواب سؤالات پایانی درس: ۱- تراکم نفوس در مناطق شرقی زیاد و در مناطق جنوب غربی و مرکزی تراکم نفوس کم است ۲- تمام افرادی که در محدوده جغرافیایی افغانستان زنده‌گی میکنند افغان نامیده میشوند. ۳- در افغانستان بیش از سی زبان و لهجه وجود دارد؛ لذا زبان‌های مهم کشور عبارتند از: پشتو، دری، بلوچی، ازبکی، ترکمنی، پشه‌یی، نورستانی، زیباکی، اشکاشمی. ۴ - پشتو و دری ۵- اکثریت مردم ما پیرو مذهب حنفی و عده پیروان مذهب جعفری و اسماعیلیه بوده و یک تعداد اهل هندو در کشور زیست می‌نمایند.		

۹. دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

یکی از شاخه‌های علم جغرافیه، جغرافیای بشری است که در مورد انسان و فعالیت‌های انسانی بحث می‌کند. انسان‌ها در تمام نقاط زمین به صورت متناسب و مساوی تقسیم نشده‌اند. به عبارت دیگر با در نظر داشتن مساعدت شرایط اقلیمی و ارتفاع اراضی و سایر عوامل طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تراکم نفوس در مناطق مختلف از هم اختلاف دارند به طوریکه در مناطق دشتی و صحراها، مناطق مرتفع سلسله جبال و جبه زارها درهزارها کیلومتر اثر از انسان دیده نمی‌شود اما در جای که شرایط اقلیمی مساعد است تعداد زیاد مردم مسکن گزین می‌باشند.

در کشور ما افغانستان بیش از سی زبان مروج است که در مناطق مختلف توسط آن مکالمه صورت می‌گیرد. اهمیت زبان‌های افغانستان به تعداد مردم که به آن زبان صحبت می‌کنند ارتباط دارد به طور مثال دری و پشتو در مناطق زیادی از کشور صحبت می‌شود و تقریباً تمام مردم کشور به آن بلدیت دارند در حالی که به لسان اورمری در چند قریه محدود مردم به آن صحبت می‌کنند.

پلان رهنمای تدریس درس (هجدهم)

زمان تدریس (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای اقتصادی افغانستان	موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که به اهداف زیر دست یابند هدف کلی - آشنایی با جغرافیای اقتصادی افغانستان اهداف جزئی: — با فعالیت‌های زراعتی و اهمیت آن در اقتصاد افغانستان آشنا شوند — با محصول زراعتی گندم و مناطق تحت کشت آن آشنا شوند — به اهمیت محصول برنج پی ببرند — مناطق کشت جواری را نام ببرند — مناطق کشت محصولات مهم زراعتی را روی نقشه نشان داده بتوانند	اهداف آموزشی (دانشی مهارتی و ذهنیتی)
سخنرانی، سؤال و جواب، بحث گروهی و توضیحی	روش‌های تدریس
کتاب درسی، کتاب رهنمایی درس، تخته، تباشیر و نقشه اقتصادی افغانستان	مواد و لوازم ضروری تدریس
شفاهی، کتبی، کار خانگی	شیوه ارزیابی
۱۰ دقیقه ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه : نوشتن عنوان درس روی تخته آیا می‌دانید جغرافیای اقتصادی به چه موضوعات می‌پردازد به نظر شما زراعت در افغانستان چه اهمیت دارد؟	فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	اظهار نظر در پیرامون آن مطالعه خاموشانه درس و لغات مشکل درس را می‌پرسند در گروه‌ها تنظیم می‌شوند و در فعالیت‌ها سهیم می‌شوند به سؤالات پاسخ می‌دهند	طرح سؤال در خصوص جغرافیای اقتصادی بعد از شنیدن نظریات شاگردان موضوع جغرافیای اقتصادی را توضیح می‌دهد و به شاگردان توصیه می‌کند درس را خاموشانه بخوانند معلم اصطلاحات و لغات مشکل درس را سؤال می‌کند که زراعت در اقتصاد افغانستان چه اهمیت دارد؟ معلم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به بیان حاصلات زراعتی درس‌رزمین افغانستان می‌پردازد معلم شاگردان را به چند گروه تقسیم می‌کند و برای هر گروه فعالیت‌شان را مشخص می‌کند نماینده گروه نتیجه بحث‌ها را به صنف گزارش می‌دهد سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد فعالیت‌های خارج از صنف را توصیه می‌کند
۸- جواب به سؤالات پایانی درس ۱- گندم، جواری، برنج ۲- چون ۸۵ فیصد مردم افغانستان از محصولات زراعتی امرار معاش می‌کند ۳- زراعت گندم به شکل آبی در فصل خزان و بهاری در زمین‌های زراعتی انجام می‌شوند ۴- گندم للمی در برج حمل و حوت در دامنه‌های تپه‌ها و زمین‌های هموار کشت می‌شوند و از آب باران‌های بهاری سیرآب می‌گردند. ۵- زرع نبات برنج در مناطق که اقلیم گرم و مرطوب و آب فراوان باشد خوب حاصل می‌دهد. ۶- زرع گندم آبی در فصل خزان و بهاری و گندم للمی در برج حمل و حوت انجام می‌یابد.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- گندم، برنج، جواری، جو، ارزن از جمله غله جاتی اند که بحیث مواد خوراکه برای دوام زنده گی حتمی میباشد.
- افغانستان یک کشور زراعتی است که گندم آبی و للمی، برنج در نقاط مختلف آن زرع میشود، اما ولایات شمال افغانستان را بنام گدام غله یاد کرده اند که در آن جا به پیمانۀ بزرگ گندم آبی و للمی زرع و حاصل میدهد. کشت للمی در دامنہ‌های بلند و هموار در ماه حمل زرع می گردد که توسط آب باران سیر آب می شود، اراضی وسیع کشت گندم للمی در ولایات تخار، کندز، بلخ، جوزجان و فاریاب میباشد.
- شیوۀ کشت و حاصل گیری از آن در افغانستان نظر به ساختمان اراضی، منابع آبی و سیستم آبیاری از نظر کمیت و کیفیت می باشد که نظر به ممالک همجوار و منطقه حاصلات ناچیز داریم.
- حاصلات زرع به شیوۀ قدیمی ناچیز و افزایش نفوس روز افزون در کشور سبب می گردد که سالانہ یک مقدار زیاد غله جات گندم و برنج از ممالک همسایه و دیگر کشورها وارد وطن ما گردد که توريد غله باعث قیمتی و کمبودی مواد خوراکه می شود.
- در تولید حاصلات گندم، کودکیمیای نیز استعمال میشود که مقدار حاصلات را بالا می برد.
- طرز آبیاری باید اصلاح شود، تا آب ضایع نگردد.
- تخم‌های اصلاح شده نیز در مقدار حاصلات کمک شایان میکند.

پلان رهنمای تدریس درس (نوزدهم)

زمان تدریس : (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب
۱- موضوع درس	نباتات صنعتی و طبی
۲- اهداف آموزشی، (دانشی، مهارتی، و ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی: آشنایی با نباتات صنعتی و طبی افغانستان هدف جزئی - انواع نباتات صنعتی را نام گرفته بتوانند. - با پراکنده گی انواع نباتات صنعتی در افغانستان آشنا شوند . - به اهمیت نباتات طبی پی ببرند . - انواع نباتات طبی را نام ببرند
۳- روش‌های تدریس	سخنرانی، سؤال و جواب بحث گروهی و توضیحی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس	کتاب، تخته، تباشیر، تصاویر نباتات صنعتی و طبی
۵- شیوه ارزیابی	کتبی، شفاهی و کارخانگی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف (۱۰ دقیقه)	ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه - نوشتن عنوان به روی تخته و طرح سؤالات از شاگردان - آیا با نباتات صنعتی و طبی افغانستان آشنا هستید؟ چند نمونه آنرا نام ببرید - به نظر شما اهمیت نباتات صنعتی و طبی در افغانستان چیست؟

زمان به دقیقه	فعالیت یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم وارزیابی)
۳۵ دقیقه	اظهار نظر پیرامون آن - مطالعه خاموشانه درس و طرح سؤال در مورد لغات مشکل درس . - جواب سؤال را می‌دهند . - شاگردان در گروه‌ها تنظیم می‌شوند و در فعالیت سهم می‌گیرند. - به سؤالات پاسخ می‌دهند	- طرح سؤالات در خصوص اهمیت اقتصادی نباتات صنعتی و طبی افغانستان - بعد از شنیدن نظریات شاگردان اهمیت اقتصادی نباتات را توضیح داده و معلم توصیه می‌کند که شاگردان درس را خاموشانه بخوانند و سپس اصطلاحات و لغات مشکل را توضیح می‌دهد - طرح سؤالات جدید که نباتات صنعتی کشور ما، شامل کدام محصولات است و از کدام مناطق بدست می‌آید - معلم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به بیان انواع نباتات صنعتی و طبی و پراگندگی از نقشه افغانستان استفاده می‌شود. - شاگردان را به چند گروه تقسیم می‌کند و برای هر گروه فعالیت مشخص داده نمایند و گروه نتیجه را به صنف گزارش می‌دهد . - سؤالات پایانی درس را می‌پرسد - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند
۸- جواب به سؤالات پایان درس ۱- پنبه در ولایات سمنگان، بلخ، هرات، هلمند، ننگرهار، لغمان، پروان، کاپیسا زرع می‌شود. ۲- از لیفه پنبه اقسام تکه‌های نخی، شطرنجی، جوال وریسمان و از دانه پنبه روغن نباتی، صابون کالاشویی و از تفاله آن کنجاره حیوانی تهیه می‌گردد. ۳- در فابریکه قند، از لبلبو بوره و از تفاله آن کنجاره حیوانی تهیه می‌شود. ۴- در هوای گرم و مرطوب که دارای آب فراوان باشد. ۵- زعفران، شیرین بویه، هنگ و زیره .		

- نبات پنبه در بهار پرباران و تابستان گرم حاصل خوب می‌دهد. در ولایات بدخشان، تخار، کندز، بغلان ۹۰ فیصد پنبه کشور تولید می‌شود. بلخ و سمنگان ۳ فیصد و هرات ۴ فیصد پنبه کشور را تهیه می‌کند. محلوچ سورت اول قلم صادراتی بوده و از درجات دوم و سوم آن در فابریکه‌ها، نساجی و تکه‌های نخی ساخته می‌شود و یک مقدار محلوچ آن در بازارهای داخلی بفروش می‌رسد.
- در بدل صادر کردن پنبه اقلام ضروری به کشور ما وارد می‌گردد. نباتات طبی که قلم‌های عمده آن مثل زعفران، هنگ، شرین بویه، زیره اقلام صادراتی اند، متباقی محصولات آن به حیث ادویه طبی بشکل یونانی در بازارهای کشور بفروش می‌رسد که استفاده از آن‌ها عوارض جانبی نداشته و شفا بخش و صحی می‌باشد.
- از پنبه دانه روغن نیز استحصال می‌شود، صابون لباس شویی و کنجاره برای حیوانات نیز تهیه می‌گردد، که فابریکه سپین زر در کندز درینمورد شهرت زیاد دارد.

پلان رهنمای تدریس درس (بیستم)

زمان تدریس : (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		از مالداري، علفچرها و جنگل‌های افغانستان چه می‌دانید؟
۲- اهداف آموزشی، (دانشی، مهارتی، و ذهنیتی)		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان درس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی: آشنایی با مالداري، علفچرها و جنگل‌های افغانستان هدف جزئی - انواع حیوانات اهلی و وحشی را نام بگیرند . - اهمیت علفچرها و چراگاه‌ها را در توسعه مالداري در افغانستان توضیح دهند - به اهمیت جنگل‌ها در افغانستان پی ببرند
۳- روش‌های تدریس		سخنرانی، سؤال و جواب بحث گروهی و توضیحی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		کتاب، تخته، تباشیر، تصاویر مالداري، علفچرها و جنگل‌ها
۵- شیوه ارزیابی		کتبی، شفاهی و فعالیت عملی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه - نوشتن عنوان درس بروی تخته و طرح سؤال از شاگردان - آیا می‌دانید که مالداري یکی از منابع مهم ثروت در عواید داخلی کشور شمرده می‌شود؟ - به نظر شما علفچرها و جنگل‌ها از چه اهمیت برخوردار اند؟
(۱۰ دقیقه)		

زمان به دقیقه	فعالیت یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	مطالعه خاموشانه درس و لغات مشکل را می‌پرسند. - جواب سؤال را می‌دهند - شاگردان در گروه‌ها تنظیم می‌شوند	- توصیه نمودن شاگردان به مطالعه خاموشانه درس - اصطلاحات و لغات مشکل درس را توضیح می‌دهد و سؤال جدید را طرح می‌کند، برای مثال مالداري در افغانستان به چند دسته تقسیم می‌شود؟ - معلم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به طرح موضوع بعدی که علفچرها چه ارزشی برای ما دارد می‌پردازد - معلم محترم پاسخ شاگردان را تصحیح کرده به نقش و اهمیت جنگل‌ها در افغانستان می‌پردازد و شاگردان را به چند گروه تقسیم می‌کند و برای هر گروه فعالیت مشخص می‌دهد. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج از صنف را توصیه می‌کند.
۸- جواب به سؤالات متن درس جدول: عدد ۱ به حرف (د) ارتباط دارد عدد ۲ به حرف (و) ارتباط دارد عدد ۳ به حرف (ب) ارتباط دارد عدد ۴ به حرف (الف) ارتباط دارد عدد ۵ به حرف (ج) ارتباط دارد عدد ۶ به حرف (ح) ارتباط دارد عدد ۷ به حرف (ز) ارتباط دارد عدد ۸ به حرف (هه) ارتباط دارد		

- گوسفند حیوان مفید و اهلی بوده از گوشت، پوست، پشم، روده و حتی از فضلۀ آن به حیث هیزم استفاده می کنند. گوسفند و بز زیادتر نزد کوچی‌ها و مالداران نگهداری می شود، گوسفند قره قل در صفحات شمال کشور زیادتر نگهداری می شود که چرا گاه‌های طبیعی دارد از پوست گوسفند پوستین و از پوست برۀ آن پوست قره قل تهیه می گردد که در بازارهای داخلی و خارجی مورد توجه خریداران قرار دارد، گاو شیری و قلبه ای نزد دهقان و زمیندار نگهداری می شود، اسب برای سواری و بارکشی.
- از پشم گوسفند پارچه‌های پشمی، شال و کمپل و حتی نمد و گلیم، قالین ساخته میشود.
- اشتر که زیادتر نزد کوچی‌ها در ولایات شرقی ننگرهار و لغمان، ولایات کاپیسا، غزنی، زابل نگهداری می‌شود، حیوان مطیع و قوی بوده خار می خورد و بار می برد.
- مرکب زیادتر نزد دهقان، زمیندار و خرکار نگهداری می شود که بالای آن باربری صورت می گیرد.
- مردم کشور ما از زمان قدیم تا بحال مالدار هستند که نگهداری مواشی آنها، وضع اقتصادی را خوب میسازد. چراگاه‌های دایمی در مناطق گرم سیر کشور و چراگاه‌های موقت در فصل‌های زراعتی و جنگلات از ثروت‌های طبیعی و ملی کشور ما به حساب می آید.
- جنگلات باعث سرسبزی، تازه ساختن هوا، سرپناه حیوانات و حشی و پرنده گان، منبع بزرگ علف چر برای حیوانات علف خوار می باشد که باید به حفاظت آن پرداخته شود و درختان جنگلات قطع نگردد، منابع رسمی و مسؤول از آنها نظارت بعمل بیاورند و بشکل انفرادی هر افغان در ملی بودن آن متوجه باشد.
- چوب محصول جنگل در صنایع چوب سازی و نجاری بکار میرود.
- چار تراش در افغانستان کیفیت عالی داشته بخارج نیز صادر می شود.

پلان رهنمای تدریس درس (بیست و یکم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب		عناوین مطالب
منابع معدنی		۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. هدف کلی: آشنایی با منابع معدنی افغانستان اهداف جزئی - انواع معادن مهم افغانستان را نام ببرند - پراگندگی انواع معادن افغانستان را بر روی نقشه نشان دهند - اهمیت استفاده از معادن در اقتصاد افغانستان را توضیح دهند - با کاربرد معادن در زنده‌گی آشنا شوند.		۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، سؤال و جواب، بحث گروهی و سخنرانی		۳- روش‌های تدریس
کتاب، تخته، تباشیر، نقشه معادن و تصاویر مربوط		۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتابی، شفاهی و فعالیت عملی		۵- شیوه ارزیابی
۱۰) (دقیقه)	ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس بر روی تخته. - به نظر شما استفاده از معادن در اقتصاد کشور ما چه اهمیتی دارد؟ - آیا معادن افغانستان بطور یکسان در همه نقاط کشور توزیع شده‌اند؟ - در جایی که شما زنده‌گی می‌کنید چه معدنی وجود دارد؟	فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم وارزیابی)
۳۵	• اظهار نظر پیرامون آن • مطالعه خاموشانه درس جدید و سؤال از معلم در مورد لغات مشکل درس • جواب سؤالات را می‌دهند. • شاگردان در گروه‌ها تنظیم شده و با مراجعه به نقشه معادن، به سؤالات پاسخ می‌دهند. • به سؤالات پاسخ می‌دهند.	- طرح سؤال در باره اهمیت اقتصادی معادن - معلم محترم بعد از شنیدن نظریات شاگردان، اهمیت معادن را در اقتصاد افغانستان تشریح کرده و بعد شاگردان را به خواندن خاموشانه درس جدید توصیه می‌کند. - اصطلاحات و لغات مشکل درس را توضیح می‌دهد. سؤال جدید مطرح می‌شود، برای مثال انواع معادن مهم افغانستان کدام‌ها اند؟ و یا در جایی که زنده‌گی می‌کنید چه معادنی وجود دارد و از آن چه استفاده ای می‌شود؟ - معلم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به بیان انواع معادن و کاربرد آن‌ها در زنده‌گی می‌پردازد. - شاگردان را به گروه‌های مختلف تقسیم می‌کند و از هر گروه می‌خواهد در مورد پراکنده گی معادن با هم بحث کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- معادن مناطق جغرافیایی آهن ولایات ارزگان و حاجی گک بامیان مس عینک لوگر، کهنه خمار، میدان، پنجشیر و بدخشان طلای زابل و قندهار نقره پنجشیر و سیم کوه هرات سنگ‌های قیمتی کوه‌های بدخشان سرب و جست هزاره جات و دامنه‌های کوه هندوکش نمک تالقان تخار و اندخوی جوزجان سلفر مزار شریف ۲- در تولید آلات و ابزار دهقانی، نجاری و کارآمد خانه‌ها کاربرد دارد. ۳- هادی قوی برق و حرارت است.		

- معادن از جمله منابع طبیعی و نعمات الهی برای استفاده صنایع بکار میرود و ثروت طبیعی هر کشور را تشکیل میدهد.
- از فلزات آهن، فولاد ساخته میشود، و در صنایع خفیفه و ثقیله بکار میرود، ونیز اسلحه، ماشین‌های زراعتی، ماشین‌های سرک سازی، ابزار کار دهقانی نجاری، از آهن ساخته میشود.
- مس‌های قوی برق است که از آن سیم ولین تلیفون، برق، دستگاه‌های برقی، و دیگ غذایی می سازند.
- طلا و نقره از جمله فلزات نجیبه میباشد که در ساختن زیورات و تزینیات خانم‌ها بکار میرود و پشوانه بانکی قوی پول بوده و از اعتبار بین المللی برخوردار است.
- احجار قیمتی لاجورد اقلام صادراتی است، یاقوت و لعل بدخشان شهرت دارد.
- معدن سلفر که از گوگرد و تیزاب گوگرد ساخته می شود در مزارشریف بدخشان یافت می شود، نمک تالقان و اندخوی برای کار در مواد غذایی شهرت دارد.
- مس عینک لوگر و آهن حاجی گک شهرت جهانی دارد.
- تحقیقات جدید سروی جیولوجی وزارت معدن صنایع آهن، طلا، سلفر، کوبالت، مس و نقره را در محلات مختلف افغانستان درین اواخر تثبیت کرده است.
- لاجورد بدخشان، خاصاً در سرسنگ از اهمیت زیاد برخوردار است؛ همچنین زرشویی طلا در آی خانم شهرت بسزا دارد.

پلان رهنمای تدریس درس (بیست و دوم)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
مواد محروقاتی معدنی	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. هدف کلی آشنایی با مواد محروقاتی معدنی افغانستان اهداف جزئی - با انواع منابع مواد سوخت افغانستان آشنا شوند - منشأ پیدایش زغال سنگ و نفت را توضیح دهند - با کاربرد نفت و گاز در زنده‌گی آشنا شوند - مناطق عمده مواد محروقاتی معدنی را در روی نقشه نشان دهند	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
بحث گروهی، سخنرانی، سؤال و جواب، توضیحی	۳- روش‌های تدریس
کتاب، تخته، تباشیر، نقشه مواد محروقاتی معدنی و تصاویر مربوط	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و فعالیت عملی	۵- شیوه ارزیابی
ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس بر روی تخته - به نظر شما منشأ پیدایش زغال سنگ و نفت چه است؟ - آیا مواد محروقاتی معدنی غیر قابل تجدید اند؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• مطالعه خاموشانه درس جدید و سؤال در مورد اصطلاحات و لغات مشکل از معلم محترم • جواب سؤالات را می‌دهند. • شاگردان در گروه‌ها تنظیم شده و با استفاده از اطلاعات خود، مناطق ذخایر سوختی را نام می‌برند. • به سؤال‌ها جواب می‌دهند.	- توصیه معلم به مطالعه خاموشانه درس جدید توسط شاگردان - اصطلاحات و لغات مشکل را توضیح می‌دهد و سؤالات جدید مطرح می‌کند. برای مثال به نظر شما منشأ پیدایش زغال سنگ و نفت چه است؟ - معلم محترم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به توضیح مطالب در رابطه با منشأ پیدایش مواد محروقاتی معدن از جمله زغال سنگ و نفت می‌پردازد. - در ادامه تدریس معلم محترم از شاگردان می‌خواهد به گروه‌های مختلف تقسیم شوند و هر گروه در مورد پراکنده گی منابع مواد سوخت در افغانستان بحث کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.

۸. جواب سؤالات متن درس:

- ۱- دره صوف سمنگان، کرکر پلخمري، آشپشته دره سیغان، کرخ هرات، بنگی تخار.
- ۲- این ماده منشأ حیوانی داشته از گندیده شدن و پوسیدن اجساد حیوانات بحری تحت فشار زیاد در زمان‌های طولانی در بین طبقات رسوبی زمین بوجود می‌آید.
- ۳- در گرم کردن منازل در زمستان، پخت و پز مواد غذایی و روشن کردن چراغ‌های گازی.

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

عوامل مولد انرژی شامل معادن و ذخایر زغال سنگ، نفت و گاز طبیعی است در کشور ما از استخراج معادن زغال برای گرم کردن منازل و دفاتر در هوای سرد استفاده می‌شود.

نفت، به اجزای آن مثلاً دیزل، پترول، تیل طیاره، مبلایل، ویکم و گریس به کشور ما از خارج وارد و غرض فعال ساختن و چالان کردن وسایط حمل و نقل بکار برده می‌شود.

مثال زنده آن اقسام موترهای که روزمره در حرکت و فعالیت قرار دارند به هزاران لیتر تیل روزمره از تانک‌های تیل فروشی خریداری و به مصرف میرسد.

و همچنان در پرواز طیارات صدها لیتر تیل طیاره به مصرف می‌رسد.

منابع مهم زغال سنگ در سبزک هرات، دره صوف، بنگی خان آباد، آشپشته، کرکر شهرت زیاد دارد.

اگرچه منبع بزرگ تیل و نفت در صفحات شمال کشور وجود دارد مع الاسف تا حال دست به استخراج آن نزده اند.

کود برق مزارشریف و گاز چرق و دق شبرغان درین زمینه اعتبار زیاد در تولیدات کشور می‌بخشد.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۳)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
۱- موضوع درس صنایع و تجارت در افغانستان از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با صنایع و تجارت در افغانستان اهداف جزئی - صنعت را تعریف کنند - انواع صنایع را نام ببرند - مهمترین صنایع دستی افغانستان را نام ببرند - وضعیت صنایع ماشینی افغانستان را توضیح دهند - اهمیت و نقش تجارت را در رونق اقتصاد افغانستان تشریح کنند	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
۳- روش‌های تدریس سؤال و جواب، توضیحی، بحث گروهی و سخنرانی	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس کتاب، تخته، تباشیر، تصاویر انواع صنایع
۵- شیوه ارزیابی کتابی، شفاهی و فعالیت عملی	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
۱۰) (دقیقه) ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان بر روی تخته - به نظر شما کالاهای مصرفی چگونه تولید می‌شوند؟ در دو مورد مثال بدهید. - آیا تجارت در توسعه اقتصادی افغانستان نقش مهم دارد؟	

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• اظهار نظر پیرامون آن • مطالعه خاموشانه درس جدید و لغات و اصطلاحات مشکل را می‌پرسند. • جواب سؤال را می‌دهند. • شاگردان در گروه‌ها تنظیم شوند و به طرح موضوع در گروه می‌پردازند. • به سؤال‌ها جواب می‌دهند.	- طرح سؤال در باره صنایع و تجارت در افغانستان - معلم محترم بعد از شنیدن نظریات شاگردان به تعریف صنعت و تقسیم بندی انواع صنایع پرداخته و بعد شاگردان را به خواندن خاموشانه درس جدید توصیه می‌کند. - اصطلاحات و لغات مشکل درس را توضیح می‌دهد. - معلم محترم سؤال جدید مطرح می‌کند. مهمترین صنایع دستی و ماشینی افغانستان کدام اند و کاربرد آن‌ها را توضیح دهید؟ - معلم محترم پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به بیان اهمیت و جایگاه نقش تجارت در اقتصاد افغانستان می‌پردازد. - شاگردان را به گروه‌های مختلف تقسیم می‌کند و از هر گروه می‌خواهد در مورد صنایع دستی، ماشینی و تجارتی در افغانستان باهم بحث کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. - سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- صنعت عبارت است از تغییر شکل مواد خام اولیه و تبدیل آن به یک کالای قابل استفاده. ۲- قالین بافی در بین مردم دولت آباد فاریاب، اندخوی، آقچه، دولت آباد بلخ، قرقین، کندز و هرات رواج دارد. ۳- فابریکه پشمینه بافی، ماشین خانه، فابریکه جنگلک کابل، فابریکه قند بغلان، روغن سپین زر کندز، پروژه برق و بخار مزار شریف، فابریکه سمنت، دستگاه‌های تولید برق آبی نغلو، سروبی، درونته، ماهیپر، کجکی و گرشک. ۴- پیشرفت و ترقی هر کشور، مربوط به مقدار وسیع تولیدات متنوع داخلی آن است. ۵- صادرات افغانستان در درجه اول شامل محصولات حیوانی، پشم، پوست، روده، پوست قره قل، قالین و گلیم و به درجه دوم محصولات نباتی، سنگ‌های قیمتی و نباتات طبی بوده که به ممالک مختلف صادر می‌گردد.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

صنایع دستی در اقتصاد مردم، قریه‌ها و اطراف از اهمیت مهم برخوردار است از یکطرف مشغولیت بکار و مسلکی شدن به صنعت و از طرفی مزد و فروش آن پول بدست آوردن و رفع حواجی است.

در جمله صنایع ماشینی، فابریکات نساجی بگرامی، گلبهار، پلخمیری، کندز، بغلان، بلخ هرات، هلمند، ننگرهار، پروان، اهمیت بسزای دارد.

فعالیت فابریکات چرم گری و بوت دوزی قبل از جنگهای داخلی فابریکه فلزسازی جنگلک، فابریکه حجاری و نجاری، فابریکه چینی سازی، آتش و مکرونی سازی.

در دوران قبل از جنگ‌های داخلی تولیدات صنعتی شامل صنایع ماشینی و صنایع دستی در تقویه بنیه اقتصادی کشور ما رول ارزنده داشت.

در امور تجارت هر قدر صادرات در کشور ما زیاد و واردات کم شود به همان پیمانه سوئے اقتصادی کشور ما به پایه‌های بلند میرسد؛

مردم وطن ما خود کفا شده و هرچیز فراوان و ارزان می داشته باشند و در آسایش و آرامش زنده گی می کنند و به خاطر آرام در همه امور کارهای مفید و با تدبیر انجام میدهند.

صنعت و سایل برونز سازی غزنی، آهن گری و مس گری در کابل، غزنی، پروان اهمیت زیاد دارد.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۴)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای مواصلاتی از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با جغرافیای مواصلاتی اهداف جزئی - راه را تعریف کنند. - انواع راه‌ها را نام ببرند. - وضعیت راه‌های خشکه را در افغانستان تشریح کنند. - اهمیت حمل و نقل هوایی را بیان کنند.	۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
توضیحی، سخنرانی، بحث گروهی، سؤال و جواب	۳- روش‌های تدریس
کتاب، تخته، تباشیر و تصاویر راه‌های خشکه و میدان‌های هوایی	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و فعالیت عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰) (دقیقه) ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس بر روی تخته - آیا راه‌ها و حمل و نقل در زنده‌گی مردم اهمیت دارند؟ توضیح دهید.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• مطالعه خاموشانه درس جدید و پرسش در مورد لغات و اصطلاحات مشکل درس • جواب سؤال را می‌دهند. • شاگردان در گروه‌ها تنظیم شوند و به طرح موضوع در گروه می‌پردازند و نتیجه را به صنف گزارش می‌دهند. • نکات مهم را در کتابچه خود یادداشت می‌کنند.	- توصیه نمودن به خواندن خاموشانه درس جدید - معلم اصطلاحات و لغات مشکل درس را توضیح می‌دهد و با طرح سؤال جدید از شاگردان می‌خواهد که مفهوم راه را تعریف کرده و در باره اهمیت آن بحث کنند - پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و به طرح سؤال جدید می‌پردازد در مورد تقسیم بندی راه‌های مواصلاتی افغانستان توضیح می‌دهد - پاسخ شاگردان را تصحیح و به بیان انواع راه‌ها و اهمیت و کاربرد هر کدام می‌پردازد و سپس شاگردان را به گروه‌های مختلف تقسیم می‌کند، و از هر کدام از گروه‌ها می‌خواهد روی موضوعات راه خشکه، هوایی و بنادر سرحدی باهم بحث کنند. در پایان، درس را جمع بندی می‌کند و سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد، - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- نقش راه‌ها در توسعه فرهنگ و تمدن در نزدیکی و ارتباط بین اقوام و ملت‌ها زیاد ارزنده می‌باشد، راه وسیله زیادت در ثروت می‌شود. ۲- کاروان حیوانی شتر، اسب و قاطر. ۳- مسیر خطوطی که طیاره در فضا از شهری به شهر دیگر می‌پیماید راه هوایی و خطوط هوایی گفته می‌شود. ۴- اسلام آباد، دهلی جدید، تهران، دوبی، شارجه، بیجنگ، فرانکفورت و عکس آن از آن مناطق به میدان هوایی بین المللی کابل و قندهار صورت می‌گیرد. ۵- حمل و نقل اموال تجارتي از طریق بنادر سرحدی تورخم، سپین بولدک، اسلام قلعه، تورغندی و بنادر آبی کنار دریای آمو تاشگذر، شیرخان بندر و حیرتان کلفت صورت می‌گیرد.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

اقسام وسایط نقلیه: اقسام موتر، بایسکل، گادی، کراچی، موترسایکل در انتقال اموال تجارتی و مسافری از یک محل به محل دیگر.

انتقال مسافرین و اموال نازک و قیمتی توسط طیارات به وقت کم در فواصل دور داخلی و خارجی.

ایجاد شهرها در بنادر خشکه مثل تورخم، سپین بولدک، تورغندی، اسلام قلعه، حیراتان و غیره.

اهمیت وسایط نقلیه در صادر کردن اموال صادراتی و وارد کردن اموال وارداتی، ارتباط پیدا کردن افغان‌ها به مردم کشورهای همسایه و دور و غیره.

میدان‌های هوایی در هر ولایت اعمار شده، میدان هوایی کابل و ترمینل جدید آن حیثیت بین المللی دارد.

خطوط مواصلات کشورما روبه انکشاف است، امکان دارد به چین خط مواصلاتی تمدید گردد.

از طریق چمن به کویته نیز انکشاف راه ترانسپورتی در نظر گرفته شده است.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۵)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
موقعیت و حدود اربعه آسیا	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با موقعیت و حدود اربعه آسیا اهداف جزئی - بحر ها و اقیانوس‌های اطراف آسیا را نام ببرند. - کوه‌ها، آبناها و کانال‌هایی که قاره آسیا را از سایر قاره‌ها جدا می‌کند بر روی نقشه نشان دهند. - تمدن‌های قدیمی آسیا را نام ببرند. - پراکنده گی ادیان و مذاهب مختلف در آسیا را به روی نقشه نشان دهند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
سخنرانی، بحث گروهی، سؤال و جواب توضیحی	۳- روش‌های تدریس
کتاب، تخته، تباشیر، نقشهٔ براعظم آسیا، نقشه ادیان و مذاهب آسیا	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
کتبی، شفاهی و فعالیت عملی	۵- شیوهٔ ارزیابی
ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - نوشتن عنوان درس به روی تخته و طرح سؤال به هدف ایجاد انگیزه - به نظر شما وسیع ترین قارهٔ جهان کدام است؟ - کدام ادیان در آسیا به میان آمده اند؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف
(۱۰ دقیقه)	

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• مطالعه خاموشانه درس جدید و پرسش لغات و اصطلاحات مشکل درس • جواب سؤال را می‌دهند. • شاگردان در گروه‌ها تقسیم می‌شوند و به بحث و بررسی روی موضوعات مطرح شده می‌پردازند.	- توصیه به مطالعه خاموشانه درس جدید - معلم محترم اصطلاحات و لغات مشکل درس جدید را توضیح می‌دهد و با توجه به نقشه جهان نما، از شاگردان سؤال می‌کند که موقعیت و حدود اربعه براعظم آسیا را بیان کنند. - پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و سؤال دیگری را مطرح می‌کند، آیا آسیا و اروپا، یک قاره اند؟ - پاسخ شاگردان را تصحیح می‌کند و از آن‌ها می‌خواهد بر روی تمدن‌ها و ادیان موجود در آسیا بحث و گفتگو کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. - معلم محترم بر کار گروه‌ها نظارت می‌کند و سؤال‌های پایانی درس را می‌پرسد. - فعالیت خارج صنف را توصیه می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- بحر منجمد شمالی در شمال، بحر الکاهل در شرق و بحر هند در جنوب. ۲- الف - اورال ب - بحیره سرخ- سویز ج - بیرنگ ۳- عربستان، هند و هندوچین		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)
- قاره آسیا بزرگترین قاره جهان به مساحت ۴۴،۲ میلیون کیلومتر مربع در بین طول البلد‌های ۲۵ درجه ای شرقی و ۱۷۰ درجه طول البلد غربی، ۱۰ درجه عرض البلد جنوبی و ۸۰ درجه عرض البلد شمالی واقع است.   - قاره آسیا مهد مدنیت‌های کهن است، دریای هوانگهو، سند، آمو و کابل زادگاه مدنیت‌های قدیمه است.   - بین النهرین (دجله و فرات) مدنیت اولیه بابل را تشکیل میداد.   - بنابر وسعت این قاره نفوس زیاد جهان، نژادهای مختلف، زبان و ادیان متعدد درین قاره به ملاحظه میرسد.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۶)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		در باره کوه‌های براعظم آسیا چه می‌دانید؟
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با کوه‌های براعظم آسیا اهداف جزئی - آشنایی با موقعیت بحر قدیمی تیتس و نشانه‌های باقی مانده از آن - شناخت کوه‌های آسیا و موقعیت آن‌ها بر روی نقشه - آگاهی از سطوح مرتفع در قاره آسیا - آشنایی با دشت‌های معروف قاره آسیا
۳- روش‌های تدریس		روش توضیحی، کار گروهی، مطالعه فردی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		نقشه طبیعی قاره آسیا
۵- شیوه ارزیابی		تحریری، تقریری، کار عملی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: ۱- از دانش آموزان سؤال می‌شود: آیا تا به حال نام بحر تیتس را شنیده اید؟ ۲) آیا می‌دانید دوران دوم جیولوژی در چه زمانی بوده است؟ ۳) آیا می‌دانید فعالیت‌های تکنونیک یعنی چه؟ ۴) آیا می‌دانید سلسله کوه‌های آسیا چه نام دارند؟
		(۱۰ دقیقه)

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• شاگردان درس را مطالعه می‌کنند و معنای لغات مشکل را از معلم محترم می‌پرسند. • تعاریف و اصطلاحات مهم را در کتابچه‌های خود یادداشت می‌کنند. • در فعالیت گروهی سهیم می‌شوند و نقش فعال را بر عهده می‌گیرند. • پاسخ سؤال‌های کتاب را در کتابچه‌های خود یادداشت می‌کنند. در یک چوکات از قاره آسیا (نقشه بی نام) جهیل‌ها، سلسله کوه‌های مهم، سطوح مرتفع آسیا و دشت‌های مهم را نامگذاری می‌کنند.	- عنوان درس را بالای تخته سیاه می‌نویسد. - از دانش آموزان می‌خواهد که درس را خاموشانه بخوانند. - معلم محترم اصطلاحات مهم و لغات را بالای تخته سیاه می‌نویسد و در باره آن‌ها توضیح می‌دهد. - دانش آموزان را به چند گروپ تقسیم می‌کند و برای هر گروپ فعالیت را مشخص می‌کند. هر گروپ در مورد یک فعالیت کار می‌کند از قبیل: (۱) پیدا کردن جهیل‌های بازمانده بحیره تیتس. (۲) سلسله کوه‌های آسیا با استفاده از نقشه طبیعی براعظم آسیا. (۳) سطوح مرتفع آسیا با استفاده از نقشه طبیعی براعظم آسیا. ۴- دشت‌های براعظم آسیا با استفاده از نقشه طبیعی براعظم آسیا. نماینده هر گروپ با استفاده از نقشه نتیجه فعالیت را به صنف گزارش می‌دهد. معلم محترم در پایان درس را جمع بندی می‌کند و فعالیت خارج از صنف را برای شاگردان مشخص می‌کند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- سلسله کوه‌های هندوکش در کشور افغانستان قرار دارد. شکل کوه‌های هندوکش از شمال شرق به جنوب غرب افتاده است ۲- رشته کوه‌های همالیا در شمال هند می‌باشد که از شرق به غرب افتاده است. بلندترین قله آن ایورست ۸۸۴۸ متر از سطح بحر بلندی دارد. ۳- کوه‌های ایران بنام البرز و زاگروس و کوه‌های ترکیه به نام پونتیک و آناتولی یاد میشود. کوه‌های البرز در شمال ایران و زاگرس در غرب ایران قرار دارد. کوه‌های پونتیک در شمال ترکیه و آناتولی در مرکز ترکیه قرار دارد. ۴- بحر تیتس بحر بزرگی در آسیا بود که همه زمین‌های قدیمی آسیا در دوران دوم جیولوژی را شامل می‌شد. جهیل‌های آرال، بالخاش و بحیره‌های کاسپین و سیاه باز مانده بحر تیتس می‌باشند. ۵- دشت‌های مهم آسیا شامل دشت‌های مغولستان، دشت‌های کویرلوت در ایران، دشت‌های سوریه، عراق و ربع الخالی در عربستان هستند.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

کوه‌های قارهٔ آسیا دارای منابع بزرگ آبی است؛ چنانچه همالیا (بنام خانهٔ برف) یاد می‌شود، کوه‌های آسیا دارای معادن، سنگ‌های تعمیراتی، درخت و جنگل، اقسام بته و سبزه بحیث چراگاه‌های حیوانات پناه گاهی حیوانات علف خوار و گوشت خوار و اقسام پرنده گان را تشکیل می‌دهد.

قلهٔ اورست از بزرگترین و مرتفع ترین قله‌های جهان و در همالیه موقعیت دارد. یخچالهای همالیه منابع بزرگ آبی را در آسیا تشکیل میدهد، دریا‌های بزرگ آن منبع مهم برای انکشاف زراعت و حتی بحیث راه ترانسپورت آبی محسوب میشود. منابع طبیعی سرشار و معدن، محروقات و گاز در آسیا وجود دارد.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۲)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
راجع به دریاهای براعظم آسیا چه می‌دانید؟	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با دریاهای براعظم آسیا اهداف جزئی - آشنایی با دریاهای آسیا که به بحر منجمد شمالی می‌ریزند. - آشنایی با دریاهای آسیا که به بحیره‌های بحر الکاهل می‌ریزند و سرچشمه‌های این دریاها. - آشنایی با دریاهایی که به جهیل‌های داخلی آسیا می‌ریزند.	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی، کار گروهی و مطالعه فردی	۳- روش‌های تدریس
نقشه دریاهای آسیا	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
تقریری، تحریری و کار عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰) (دقیقه) ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: نقشه بزرگ طبیعی قاره آسیا را در پیشروی صنف قرار دهید. از شاگردان بخواهید که به این نقشه نگاه کنند. از آنها سؤال کنید. ۱) کدام بحیره‌ها در شمال قاره آسیا قرار دارند و کدام دریاها به آن می‌ریزند؟ ۲) کدام بحیره‌ها در شرق آسیا قرار دارند و کدام دریاها به آن می‌ریزند؟ ۳) کدام بحیره‌ها و خلیج‌ها در جنوب آسیا قرار دارند و کدام دریاها به آن می‌ریزند؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند و لغات مشکل را از معلم سؤال می‌کنند. • به نقشه طبیعی آسیا توجه می‌کنند و دریاها و بحیره‌های اطراف آسیا را بر روی نقشه مشخص کنند. • سر چشمه دریاها و آسیا را بر روی نقشه مشخص کنند. • در فعالیت گروهی سهیم شوند.	- عنوان درس را به روی تخته بنویسید. - از دانش آموزان بخواهید که درس را خاموشانه بخوانند و بعد لغات و اصطلاحات مشکل را از شما سؤال کنند. - نقشه آسیا را در پیش روی صنف قرار دهید و در باره تقسیمات حوزه دریاها و آسیا برای شاگردان توضیح دهید. - دریاهای حوزه‌های شمال، شرق، جنوب و دریاهای که به خلیج‌های داخلی آسیا می‌ریزند از روی نقشه به دانش آموزان نشان دهید. سرچشمه دریاهای مهم آسیا و بحیره‌های را که به آن‌ها می‌ریزند با استفاده از نقشه‌ل به شاگردان نشان دهید. • دانش آموزان را به چهار گروه تقسیم کنید، هر گروه با استفاده از نقشه طبیعی آسیا، دریاهایی را که به بحیره‌های شمال، شرق، جنوب و جبهیل‌های داخلی می‌ریزند مشخص کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. • در پایان درس را جمع بندی کنید. • برای اطمینان از تحکیم یادگیری سؤالهای پایانی را از شاگردان بپرسید. • فعالیت‌های خارج از صنف به شاگردان توصیه شود.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- دریاهای آسیا به چهار حوزه شمالی، شرقی، جنوبی و داخلی تقسیم می‌شوند ۲- دریاهای سمت شمال آسیا به ترتیب از غرب به شرق عبارت اند از: دریاهای اوب، ینسی و لینا. ۳- دریاهای که در آسیا به بحر الکاهل می‌ریزند عبارتند از: دریای آمور، دریای هوانگهو و دریای میکانگ. ۴- دریاهایی که در آسیا به خلیج بنگال و بحیره عرب می‌ریزند عبارتند از: دریای گنگا، دریای سند، دریای کارون و دریای‌های دجله و فرات. ۵- دریای آمور و سیر دریا به جبهیل آرال می‌ریزند. ۶- دریای کارون به خلیج فارس می‌ریزد. جواب فعالیت خارج صنف از دریاها برای زراعت، حمل و نقل مسافر و باربری، صید ماهی و تأمین آب مورد نیاز کارخانه‌ها، استفاده می‌کنیم.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- دریا‌های قاره آسیا در طول تاریخ مهد پرورش مدنیت‌های بزرگ بوده، زراعت را سرعت بخشیده، در تجارت و مواصلات دریایی رکن مهم داشته است.
- دریا‌های دجله و فرات (بین‌النهرین) در انکشاف مدنیت بابل رول برجسته داشت و امروز هم باعث شادابی کشور عراق شده اند.
- دریای آمو و سیر دریا باعث انکشاف مدنیت آریایی‌ها در بلخ و افغانستان قدیمه گردید.
- دریای کابل توام با دریای سند مدنیت قدیمه هراپه و موهنجو دارو را بنا نهاد، و اکنون هم سبب شادابی افغانستان، لاهور، پنجاب و سند شده است.
- دریای هوانگهو در چین مهد اولی مدنیت شرق را شگوفایی بخشید.
- دریای گنگا، برهما پترا در شرق هند و هم در بنگله دیش و اسام باعث انکشاف زراعت و انتقال مواد تجارتي میشود.
- در شمال سایبریا دریا‌های اوب، ینسی و لینا ارزش خاص محلی خود را دارند.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۸)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جهیل‌ها، بحیره‌ها و خلیج‌های براعظم آسیا	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با جهیل‌ها، بحیره‌ها و خلیج‌های براعظم آسیا اهداف جزئی - آشنایی با جهیل‌های مهم در کشورهای آسیا - آشنایی با خلیج‌های مهم در براعظم آسیا - آشنایی با بحیره‌های بزرگ داخلی و شرق، جنوب و غرب آسیا	۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی، کار گروهی و مطالعه فردی	۳- روش‌های تدریس
نقشه طبیعی قاره آسیا، نقشه گنگ آسیا، نقشه گنگ افغانستان	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
تحریری، تقریری، کار عملی	۵- شیوه ارزیابی
۱۰) (دقیقه) ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: ۱- چند نمونه از تصاویر جهیل‌های افغانستان و آسیا را به شاگردان نشان می‌دهید و از آن‌ها سؤال می‌کنید که این جهیل‌ها چه تأثیری در زنده‌گی مردم دارند. ۲- نقشه آسیا را به شاگردان نشان می‌دهید و از آن‌ها سؤال می‌کنید که خلیج یعنی چی؟	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	درس را با دقت می‌خوانند و لغات مشکل را از معلم می‌پرسند. • به صحبت‌های معلم محترم گوش می‌دهند و جهیل‌های مهم آسیا را به روی نقشه نشان می‌دهند. • در باره اهمیت جهیل‌ها توضیح می‌دهند. • خلیج‌های مهم را روی نقشه نشان می‌دهند و در باره اهمیت آن‌ها نظر می‌دهند. • جهیل‌ها و خلیج‌ها را بر روی نقشه گنگ نشان می‌دهند.	- عنوان درس را به روی تخته سیاه بنویسید. - از شاگردان بخواهید درس را خاموشانه بخوانند و بعد از خواندن لغات و اصطلاحات مشکل را برای آن‌ها توضیح دهید. - نقشه طبیعی آسیا را پیش روی صنف قرار دهید و در مورد جای جهیل‌های آسیا و تأثیرات آن‌ها بر زنده گی مردم توضیح دهید. - اسامی جهیل‌های هر منطقه از آسیا را بر روی تخته سیاه بنویسید این مناطق شامل، چین، قزاقستان، قرغزستان، افغانستان، ایران، ترکیه و کوریای شمالی است. - درباره اهمیت این جهیل‌ها با شاگردان بحث کنید. - با استفاده از نقشه، خلیج‌های شرق آسیا، جنوب آسیا و بحیره‌های شرق آسیا را به شاگردان نشان دهید. - در باره اهمیت خلیج‌ها با شاگردان بحث کنید. - بچه‌ها را به چند گروه تقسیم کنید و از هر گروه بخواهید که نام جهیل‌ها و خلیج‌های مهم آسیا را بر روی نقشه نشان دهند و در پایان نماینده هر گروه در مورد کار خود شان با استفاده از نقشه توضیح دهند.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱- بحیره بیرنگ، بحیره اخوتسک، بحیره جاپان، بحیره زرد و بحیره چین شرقی. ۲- بحیره جاپان، کشور جاپان را از کشور کوریای شمالی و جنوبی جدا می‌کند. ۳- بحیره کسپین در غرب آسیا قرار دارد. ۴- به علت بریده گی و انحناهای زیاد در سواحل آسیا، خلیج‌های زیادی در این براعظم وجود دارد.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- جهیل‌های بزرگ در آسیا باعث رطوبت، انکشاف توریسم و صید ماهی می‌گردد که درین مورد جهیل بایکال، بالخاش، جهیل درابی و جهیل‌های متعددی که در چین واقع است قابل تذکر می‌باشد.
- بحیره‌های مهم آسیا هم در تولید رطوبت، تجارت بحری و تأمین تجارت بین الدول و بین المللی از اهمیت زیادی برخوردار است، مثلاً:
بحیره کسپین در شمال ایران، بحیره عرب، بحیرل قلزم، بحیره جاپان، بحیرل اوخوتسک در انکشاف تجارت نقش ارزندی دارند.
- خلیج فارس و خلیج بنگال و خلیج کوریا در جهان رول تجارت بین المللی را ایفا می کند.

پلان رهنمای تدریس درس (۲۹)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح	عناوین
۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی). از شاگرد انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابد: هدف کلی - آشنایی با اقلیم آسیا و تاثیرات آن بالای زنده گی مردم اهداف جزئی - آشنایی با تقسیمات اقلیمی آسیا - آشنایی با اقلیم ساحه قطبی و یخچالی و خصوصیات آن - آشنایی با اقلیم تحت قطبی و خصوصیات آن - آگاهی از اقلیم منطقه ستپ و خصوصیات آن - آشنایی با اقلیم کوهستانی در براعظم آسیا - آگاهی از اقلیم معتدله، مدیترانه ای، سوانای استوایی جنگلات بارانی و خصوصیات هریک	۳- روش های تدریس روش توضیحی، کار گروهی، مطالعه فردی ۴- مواد و لوازم ضروری تدریس نقشه اقلیمی آسیا، کتاب درسی ۵- شیوه ارزیابی تقریری، تحریری، کار عملی
۶- فعالیت های تدریس و آموزش در صنف ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - تصویرهای از پوشش گیاهی و جانوران هریک از اقلیم های آسیا که بر روی دیوار و در کنار تخته سیاه نصب کنید. - از شاگردان سؤال کنید که چه حدس می زنید، این نوع گیاهان و جانوران در چه آب و هوایی رشد و زنده گی می کنند؟	(۱۰ دقیقه)

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	- شاگردان متن درس را به دقت می‌خوانند و دربارهٔ مشکلات خود از معلم محترم سؤال می‌کنند. - شاگردان تقسیمات اقلیم آسیا را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. - شاگردان در فعالیت گروهی شریک می‌شوند و دربارهٔ خصوصیات هر اقلیم با هم بحث می‌کنند. - نمایندهٔ هر گروه نتیجه را به صنف گزارش می‌دهد. - شاگردان نقشهٔ آسیا را ترسیم می‌کنند و انواع اقلیم آسیا را با رنگ‌های مختلف نشان می‌دهند.	- عنوان درس را بالای تخته سیاه بنویسید - از شاگردان بخواهید که درس را خاموشانه بخوانند و بعد از آن سؤالات خود را از شما بپرسند. - تقسیمات اقلیم آسیا را بالای تخته بنویسید. - در برابر هریک از تقسیمات اقلیمی تصویری قرار دهید که رابطه آب و هوا را بر روی پوشش گیاهی، جانوران، نوع مسکن و یا لباس مردم نشان دهد. - با استفاده از نقشهٔ کتاب، ساحه هر یک از انواع اقلیم را به شاگردان نشان دهید و در مورد پوشش گیاهی و درجهٔ حرارت و وضع بارنده گی در هر یک از اقلیم‌ها با شاگردان بحث کنید. - در مورد تأثیرات هر اقلیم بر نوع محصولات کشاورزی و خانه‌های مردم دقت کنید. - شاگردان را به چند گروه تقسیم کنید و از هر گروه بخواهید که در مورد اقلیم هر منطقهٔ آسیا بحث کنند و نتیجه توسط نمایندهٔ گروه به صنف گزارش داده شود. - برای ارزیابی از سؤالات پایانی درس از شاگردان پرسیده شود. - در پایان درس فعالیت خارج از صنف به شاگردان توصیه شود.
۸. جواب به سؤالات پایانی درس: ۱. اقلیم ساحهٔ قطبی و یخچالی ۲. بارنده گی سالانه آن خیلی زیاد است. هوا دائماً گرم و مرطوب است. ۳. اقلیم استوایی ۴. شبه جزیرهٔ عربستان		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- براعظم آسیا بنابر وسعت ارضی دارای اقلیم‌های جداگانه و متنوع است. هریک از مناطق اقلیمی آن شاخص‌های مهم تجارتي، صنعتی، فرهنگی و مواصلاتی دارد.
- مثلاً اقلیم موسونی در حاشیه بحر هند باعث رشد جنگلات و انواع مختلف اشجار و نباتات مونسون گردیده است.
- اقلیم مدیترانه‌یی در حاشیه شرق مدیترانه باعث پیداوار اشجار پرتقال، نیشکر و انواع میوه جات گردیده است.
- اقلیم ستپ در آسیا ساحة مهم زرع گندم و حبوبات را تشکیل میدهد.
- اقلیم بارانی استوا در هند، بنگله دیش، چین ساحة مهم زرع برنج را بار آورده است.
- منطقه چرنوزیم کمربند مهم زراعتی و حاصل خیز ترین منطقه زرع گندم را در یوکراین و قسمت‌های وسط غربی آسیا تشکیل میدهد.
- اقلیم صحرایی و منطقه خلیج ساحة وسیع استحصال نفت را عرضه نموده است.
- اقلیم تایگا باعث انکشاف صنعت چوب سازی در شمال سایبریا شده است.

پلان رهنمای تدریس درس (۳۰)

زمان تدریسی: (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		جغرافیای بشری
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی)		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آگاهی از نفوس، زبان، ادیان و نژاد مردم در قاره آسیا اهداف جزئی - آگاهی از تعداد نفوس قاره آسیا و پراکنده گی جمعیت در این قاره - درک رابطه بین تراکم جمعیت، شرایط آب و هوا، موقعیت جغرافیایی و وضعیت اقتصادی - آشنایی با کشورهای پرجمعیت در قاره آسیا - درک علل کمی جمعیت در برخی از نقاط آسیا - آگاهی از زبان‌های مهم در قاره آسیا - آشنایی با تنوع دینی و نژادی در قاره آسیا
۳- روش‌های تدریس		روش توضیحی، بحث گروهی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		نقشه سیاسی قاره آسیا، نقشه طبیعی قاره آسیا
۵- شیوه ارزیابی		تحریری، تقریری
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - تصاویری از نژادهای مختلف قاره آسیا، نمونه‌های الفبا و یا مراکز مذهبی قاره آسیا را در پیش روی صنف و در کنار تخته سیاه روی دیوار قرار دهید و بعد در باره آن‌ها از شاگردان سؤالات زیر را مطرح کنید: - این نژادها در کجای قاره آسیا زنده گی می‌کنند؟ - هر اندازه که به طرف شمال قاره آسیا برویم آیا رنگ پوست افراد سیاه می‌شود و یا سفید تر؟ علت آن چیست؟
(۱۰ دقیقه)		

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷ - فعالیت‌های تدریس معلم محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
	▪ درس را با دقت مطالعه می‌کنند. ▪ کشورهای پرجمعیت در قاره آسیا را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. ▪ کشورهای کم جمعیت قاره آسیا را در کتابچه‌های خود می‌نویسند. ▪ نام کشورهای آسیا، زبان و دین مردم آن را در کتابچه‌های خود هم در یک جدول می‌نویسند. ▪ نژادهای مهم آسیا و مراکز مهم زنده‌گی آنها را در کتابچه‌های خود و هم در یک جدول می‌نویسند. ▪ شاگردان به چند گروه تقسیم می‌شوند و اعضای هر گروه فعالانه در انجام کار سهیم می‌شوند.	- نقشه پراکنده گی جمعیت در قاره آسیا را بالای تخته سیاه و یا به روی دیوار صنف قرار دهید. - از شاگردان بخواهید که یک بار درس را خاموشانه بخوانند و بعد لغات مشکل را از شما سؤال کنند. - کشورهای پرجمعیت را در قاره آسیا بالای تخته بنویسید. علت زیادی جمعیت را در این کشورها از شاگردان سؤال کنید و بعد جواب صحیح بر روی تخته صنف بنویسید. - نام کشورهای آسیا را بالای تخته سیاه بنویسید. - زبان و دین مردم کشورهای آسیا را در یک جدول بنویسید. - تقسیمات نژادی قاره آسیا را بالای تخته سیاه بنویسید، مراکز مهم زنده‌گی نژادهای سفید، زرد و سیاه را در یک جدول بنویسید. - دانش آموزان را به چند گروه تقسیم کنید. - برای هر گروه یک سؤال مشخص کنید و از اعضای گروه بخواهید که در باره پاسخ آنها فکر کنند و جواب را پیدا کنند. - برای ارزیابی از سؤالهای پایانی درس از شاگردان بپرسید. - در اخیر فعالیت خارج از صنف را به شاگردان توصیه کنید. پاسخ سؤالات جدول: الف- مکان‌های مقدس مسلمانان در عربستان سعودی و فلسطین جای دارد ب- ممالک پرنفوس آسیا عبارتند از: چین، هند، اندونیزیا، پاکستان، بنگله دیش، جاپان و ممالک هند و چین . ج- زردپوستان در نواحی شرقی، جنوب شرقی آسیا و سایبریا زنده‌گی می‌کنند. د- تراکم نفوس در مناطقی است که دارای شرایط خوب زنده‌گی (باران کافی، خاک حاصلخیز و کاریابی) است . هـ - سیاه پوستان کم‌رنگ در جنوب هند، سریلانکا و جزایر مالدیو زنده‌گی می‌کنند. و- مناطق کم نفوس شامل مناطق کوهستانی اقلیم سرد، مناطق گرم و مرطوب جنگلی و باطلای است. ز- زبان وسیله افهام و تفهیم بین انسان‌ها می‌باشد.

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

براعظم آسیا دست آوردهای بشری خیلی خوب دارد:
از لحاظ نفوس کشور چین، هند، اندونیزیا و پاکستان - پر نفوس ترین کشورهای آسیا است که در انکشاف علم و فرهنگ نقش تاریخی دارند.
از لحاظ گسترش ادیان، عربستان سعودی مهد عروج دین مقدس اسلام و بعثت حضرت محمد (ص) میباشد که پیروان زیاد دارد.
دین بودیزم از هند منشأ گرفت. سرحد گسترش آن الی چین، جاپان، و جنوب شرق آسیا پیروان زیادی دارد.
مذهب یهودیت با رسالت حضرت موسی (ع) و عروج حضرت عیسی (ع) در غرب آسیا اوج گرفت.
از لحاظ تعداد زبان، زبان‌های مختلفی در آسیا وجود دارد، از قبیل عربی، عبرانی، اردو، هندی، چینیایی، جاپانی، اندونیزیایی، دری، پشتو و فارسی در آسیا گسترش یافته اند.
از لحاظ نژادی، نژادهای مختلف در آسیا حیات بسر می برند، نژاد زرد در چین و جاپان، نژاد سیاه در جنوب آسیا، و نژاد سفید در شمال غرب سلسله همالیه و سایبیریا به ملاحظه میرسد.

پلان رهنمای تدریس درس (۳۱)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

عناوین مطالب		شرح مطالب
۱- موضوع درس		جغرافیای اقتصادی
۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).		از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آگاهی از وضعیت زراعت در قاره آسیا و رابطه آن به انواع اقلیم، آگاهی از مراکز مهم کشت برنج و چای در آسیا - شناخت مراکز مهم مالداري در آسیا - آشنایی با مراکز پرورش فیل در آسیا
۳- روش‌های تدریس		روش توضیحی، بحث گروهی
۴- مواد و لوازم ضروری تدریس		نقشه اقتصادی آسیا، عکس‌ها و تصاویری از مراکز زراعتی در کشورهای مهم
۵- شیوه ارزیابی		تقریری، تحریری، شفاهی، کتبی و کار عملی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف		ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: عکس‌هایی از مراکز کشت محصولات مهم زراعی در آسیا مانند برنج، چای را در پیش روی شاگردان قرار دهید و از آنها در این خصوص سؤال کنید. سؤالاتی از این قبیل: ۱. بیشتر مردم آسیا از چه راه‌هایی امرار معاش می‌کنند؟ ۲. مهمترین مراکز کشت برنج و چای در چه مناطقی از آسیا موقعیت دارد؟
(۱۰ دقیقه)		

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• مطالعه عمیق درس • تشکیل گروپ‌های درسی و مشارکت فعال در بحث و گفتگو • ارائه نتیجه بحث و گفتگو در صنف • نوشتن پاسخ سؤالات در کتابچه‌های خود.	• عنوان درس را روی تخته بنویسید. • از شاگردان بخواهید درس را خاموشانه بخوانند بعد در مورد مشکلات خود از شما سؤال کنند. • نقشه مراکز کشت آسیا را در پیش روی شاگردان قرار دهید. • عکس‌هایی از مراکز مهم زراعتی قاره آسیا را به شاگردان نشان دهید و با استفاده از این نقشه‌ها و عکس‌ها سؤالات زیر را مطرح کنید: • مراکز کشت گندم، جو و جوار در چه مناطقی از قاره آسیا قرار دارد؟ چرا این مناطق برای کشت مناسب است؟ • مراکز کشت برنج در چه مناطقی از قاره آسیا قرار دارد؟ چرا این مناطق برای کشت مناسب است؟ • مراکز کشتی جای قاره آسیا در کجاست؟ • فرق کشاورزی ابتدایی و کشاورزی تخنیکی و پیشرفته چیست؟ و برای بهتر شدن وضعیت کشاورزی چه کارهایی باید انجام شود؟ • مهمترین مراکز پرورش دام پروری (مواشی) در افغانستان چه جاهایی است؟ • از شاگردان بخواهید نتیجه بحث را به صنف ارائه دهند. • در اخیر درس راجع بندی کنید. • برای ارزیابی از سؤالهای پایانی درس پرسیده شود. • در اخیر فعالیت خارج صنف به شاگردان توصیه شود.
۸. جواب سؤالات متن درس: ۱. اقتصاد قاره آسیا متکی به صنایع، نفت و زراعت است (✓) ۲. کشورهای آسیایی می‌کوشند برای تامین مواد غذایی میزان تولیدات زراعتی را بالا ببرند (✓) ۳. در مناطق خشک قاره آسیا برنج بیشتر تولید می‌شود (X): برنج بیشتر در جاهای مرطوب کشت می‌شود (X) ۴. در قاره آسیا تولید چای در هند، پاکستان، سیلون و بنگله دیش اهمیت فراوان دارد (✓) فعالیت خارج صنف: فیل از جمله حیوانات پستاندار است و در مناطق گرم و مرطوب جهان زنده گی می‌کند. در قاره آسیا پرورش فیل در هند، برما، تایلند و سایر کشورهای جنوب شرق آسیا رواج دارد. از فیل در کارهای زراعتی و حمل و نقل استفاده می‌شود.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- براعظم آسیا از لحاظ منابع اقتصادی خیلی غنی است.
- همین اکنون بازار تجارتی جهان در اختیار چین، جاپان، اندونیزیا و مالیزیا است. تمام تولیدات افزار الکترونیکی در بازارهای جهان از طرف چین، جاپان و اندونیزیا عرضه میگردد.
- تولید رابر اندونیزیا در ساختن تایر و تیوپ به کار میرود.
- تولیدات پارچه‌های ابریشمی چین شهرت جهانی دارد.
- زرع برنج و حبوبات به انواع و اقسام مختلف دستیاب میشود.
- تولیدات چوب در منطقه مونسون و منطقه تایگا شهرت زیاد دارد که در موبل و فرنیچر از آن استفاده صورت میگیرد.
- صادرات تیل و گاز ذخایر مالی کشورهای خلیج را بطور چشم دید افزایش داده است که قسماً احتیاجات جهان را مرفوع میسازد.
- اقلام مهم تولیداتی آسیا برنج، گندم، جو، جواری و حبوبات پلی دار گل آفتاب پرست، کنجد، زغر، شرشم بوده که در اکثر کشورهای آسیایی زراعت معاصر و بطور محدود در کشورهای رو به انکشاف زرع عنعنوی هم رواج دارد.
- آبیاری هم به شیوه عنعنوی و هم به شیوه عصری به ملاحظه میرسد.

پلان رهنمای تدریس درس (سی و دوم)

زمان تدریس: (دو ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
معادن و صنایع از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آگاهی از معادن و صنایع قاره آسیا اهداف جزئی - آشنایی با مهمترین منابع معدنی قاره آسیا نظیر نفت و گاز و زغال سنگ - آشنایی با مهمترین کشورهای صنعتی قاره آسیا (ژاپان، روسیه) - آشنایی با تولیدات مهم صنعتی قاره آسیا - آشنایی با برخی از مهمترین مراکز توریستی قاره آسیا	۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی، بحث گروهی	۳- روش‌های تدریس
عکس‌ها و تصاویری از محصولات صنعتی قاره آسیا، نقشه توزیع معادن و صنایع قاره آسیا عکس‌ها و تصاویری از مراکز مهم توریستی قاره آسیا	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
تقریری، تحریری	۵- شیوه ارزیابی
۱۰) (دقیقه) ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - تصاویری از پالایشگاه‌ها و یا مراکز استخراج نفت و گاز خلیج فارس را به شاگردان نشان دهید. - تصاویری از مراکز صنعتی ژاپان، روسیه، هند و جمهوری مردم چین را به روی دیوار بچسبانید. - تصاویری از نمونه صادرات کشورهای پیشرفته قاره آسیا و یا نقشه صادرات و واردات کشور افغانستان همراه با کشورهایی که کالا از آن‌ها وارد افغانستان می‌شود به شاگردان نشان دهید و سؤالاتی در این خصوص از آن‌ها بپرسید.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم محترم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• درس را عمیق مطالعه کنند. • مهمترین معدن و منابع در قاره آسیا و کشورهای تولید کننده این معدن را بشناسید. • نام کشورهای تولید کننده نفت و زغال سنگ را در قاره آسیا در کتابچه ای خود بنویسند. • مهمترین کشورهای صنعتی در قاره آسیا و علل پیشرفت این کشورها را در کتابچه خود یادداشت کنند. • در مورد علل عقب مانده گی برخی از کشورهای آسیا با یکدیگر بحث کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. • آثار و مناظر توریستی را در کشور افغانستان نام ببرند و توضیح دهند که برای رونق توریسم در افغانستان چه کارهایی باید انجام شود.	• عنوان درس را بالای تخته سیاه بنویسید. • از شاگردان بخواهید درس را خاموشانه بخوانند و اگر سؤالی داشتند از معلم محترم بپرسند. • تصاویری از مراکز استخراج نفت و گاز در قاره آسیا در پیش روی شاگردان قرار دهید. • با استفاده از تخته سیاه، مهمترین کشورهای تولید کننده، نفت، گاز و زغال سنگ را در قاره آسیا به شاگردان معرفی کنید. • کشورهای تولید کننده نفت شامل عربستان، عراق، ایران، کویت، امارات در حوزه خلیج فارس و اندونزی و میانمار در جنوب شرق آسیا می‌باشند. • در تولید زغال سنگ ایران، ترکیه و هند مشهور هستند. • تصاویری از مراکز مهم صنعتی در کشورهای روسیه، چین و هند به شاگردان نشان دهید و نمونه کالاهای این کشورها را بالای تخته سیاه بنویسید. در مورد علل پیشرفت صنعت در این کشورها و عقب ماندن برخی از کشورهای دیگر در این قاره با شاگردان بحث کنید، برای مثال جاپان را با عراق مقایسه کنید. • در مورد اهمیت صنعت توریسم در اقتصاد کشورهای آسیا، مانند هند بحث کنید. آثار توریستی در کشور افغانستان را به شاگردان معرفی کنید.
۸. جواب سؤالات پایانی درس: ۱. نفت بیشتر در کشورهای عربستان، عراق، ایران، کویت، امارات، اندونزی و میانمار موجود می باشد. ۲. صنایع ثقیل کشورهای آسیایی شامل صنایع موتر سازی، تراکتور و کمباین ماشین آلات راه سازی، کشتی سازی ذوب آهن می‌باشد. ۳. مهمترین کشورهای صنعتی آسیا روسیه، هند، چین و جاپان می‌باشند.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- . در براعظم آسیا انواع معادن و جود دارد که باعث غنای هر یک از کشورهای مربوط آن میگردد، بطور مثال:
- . معادن نفت بطور سرشار در کشورهای خلیج، ساحهٔ آذربایجانی.
- . سواحل بحر هند و روسیه آسیایی وجود دارد. ترکمنستان، تاجکستان، قزاقستان با داشتن نفت عاید قابل ملاحظه دارند.
- . گاز طبیعی هم در همین نواحی فوق به مقدار زیاد وجود دارد.
- . زغال سنگ هم در قارهٔ آسیا به وفرت استخراج میشود.
- . معادن آهن، مس، طلا و نقره، کوبالت و یورانیم نیز برغنای این براعظم افزوده است.
- . صنایع ثقیله در روسیهٔ آسیایی، چین، جاپان و کشور هند برانده‌گی خاص خود را دارند، آلات و افزار ثقیلهٔ زراعتی بحری، سفینه‌های هوایی، طیاره، هلیوکوپتر، و اگون‌های ریل، موترهای بار دار، تیز رفتار به انواع مختلف درین قاره تولید میشود.
- . مواد و آلات برقی، از قبیل رادیو، تلویزیون، کمپیوتر و وسایل بازی اطفال در چین، جاپان و اندونیزیا به حدی تولید میشود که بازارهای جهان را مملو ساخته است.

پلان رهنمای تدریس درس (۳۳)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای مواصلاتی آسیا	۱- موضوع درس
از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی). - آشنایی با راههای مواصلاتی در قاره آسیا - اهداف جزئی - آشنایی با قدیمترین جاده مواصلاتی در آسیا (جاده ابریشم) - آگاهی از تقسیمات جاده‌های مواصلاتی - آشنایی با خطوط راه آهن، راههای بحری و هوایی در قاره آسیا	
روش توضیحی و بحث گروهی	۳- روش‌های تدریس
عکس‌ها و تصاویری از خطوط راه آهن، کشتی‌ها و هواپیماها	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
تقریری، تحریری	۵- شیوه ارزیابی
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: - طرح سؤال در مورد اینکه آیا تاکنون چیزی در باره جاده ابریشم شنیده اید، این جاده کدام کشورها را در قدیم به یکدیگر وصل می‌کرد و چه اهمیت داشت؟ - نمایش تصاویری از خطوط راه آهن، تصاویری از کشتی‌ها در یک بندر و هواپیما را به شاگردان نشان دهید و مزایای هریک از این خطوط را برای شاگردان توضیح دهید.	(۱۰ دقیقه)

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷ - فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	• شاگردان درس را به دقت مطالعه میکنند. • مهمترین کشورهای قاره آسیا را که دارای خطوط آهن هستند در کتابچه خود بنویسند. • کانال‌های مهم قاره آسیا را بر روی نقشه نشان می‌دهند. • در فعالیت گروهی فعالانه سهیم شوند. در بحث‌های گروهی شریک شوند. • به سؤالات پایان درس پاسخ می‌دهند.	• از شاگردان بخواهید که درس را خاموشانه بخوانند و مشکلات خود را از شما بپرسند • انواع راهها و تقسیم بندی آن‌ها را روی تخته سیاه بنویسید. • درباره طویل ترین خط آهن روسیه معلومات دهید. • مهمترین کشورهایی که در قاره آسیا دارای خطوط آهن هستند برای دانش آموزان معرفی کنید. • درباره امکانات قاره آسیا با توجه با بحیره‌ها و خلیج‌های آن بحث کنید و مهمترین آبناهای قاره آسیا را به شاگردان معرفی کنید. • اهمیت خلیج فارس و بحیره عمان را برای دنیای امروز و تجارت جهانی بحث کنید. • شاگردان را به چند گروه تقسیم کنید. و از آن‌ها بخواهید در باره اهمیت هر یک از خطوط آبی خاکی، راه آهن و خطوط هوایی با هم بحث کنند و نتیجه را به صنف گزارش دهند. • از سؤال‌های پایانی درس از شاگردان بپرسید. • کار خانه گی را توصیه کنید.
۷. جواب سؤالات پایانی درس: ۱. راههای مواصلاتی خشکه شامل سرک‌های موتر و خطوط آهن می‌باشند. ۲. ارزان ترین و امن ترین راههای مواصلاتی خطوط آهن می‌باشند. ۳. آبنای هرمز بین بحیره عمان و خلیج فارس قرار دارد. ۴. کانال سوئز، بحیره احمر را به بحیره مدیترانه وصل می‌کند.		

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

براعظم آسیا در تاریخ قدیمه و حال خطوط مواصلاتی طویل و سراسری داشت. راه ابریشم از نمونه راههای بزرگ تجارتي بود که چین را به دول مرکزی آسیا و براعظم اروپا و افريقا وصل میکرد. بزرگترین و طویل ترین خط آهن در آسیا است که اروپا را به بندر والادی و استوک شرقاً غرباً وصل میکند. خطوط مواصلاتی خشکه در هر یک از کشورهای آسیا انکشاف یافته و در قلب کوهها با حفر تونلها راه حمل و نقل را فراهم ساخته اند. راههای بحری در اوقیانوس هند، بحیره عرب و بحرالکاهل زمینه کشتی رانی را فراهم ساخته، بین دول آسیایی و جهان ارتباطات تجارتي را فراهم میسازد. ازین سبب در سواحل آسیا بندرگاههای متعددی وجود دارد، که بندر سنگاپور و شانگهای، ممبی مثالهای بارز آن است. از لحاظ مواصلات فضایی هر کشور آسیایی دارای چندین خط هوایی بین المللی میباشد. مهمترین آنها در دهلی، دوبی، چین و جاپان وجود دارد که روزانه تعداد زیادی طیاره‌های تجارتي و مسافربری پرواز می نمایند.

پلان رهنمای تدریس درس (۳۴)

زمان تدریس: (یک ساعت درسی)

شرح مطالب	عناوین مطالب
جغرافیای سیاسی آسیا از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: هدف کلی - آشنایی با تقسیمات سیاسی بر اعظم آسیا اهداف جزئی - آشنایی با کشورهای کوچک و بزرگ آسیا - آگاهی از تقسیمات سیاسی قاره آسیا - آشنایی با کشورهایی از قاره آسیا که به بحرهای آزاد راه ندارند. - آگاهی از علل استعمار کشورهای آسیا توسط اروپایی‌ها، - آشنایی با استرداد استقلال کشور افغانستان	۱- موضوع درس ۲- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی و ذهنیتی).
روش توضیحی و بحث گروهی	۳- روش‌های تدریس
نقشه سیاسی قاره آسیا	۴- مواد و لوازم ضروری تدریس
تقریری، تحریری	۵- شیوه ارزیابی
ادای سلام : فعالیت مقدماتی و ایجاد انگیزه: از شاگردان سؤال کنید که کدام یک از شما جغرافیای سیاسی را می‌دانید؟ نقشه سیاسی قاره آسیا را به شاگردان نشان دهید و از آنها بخواهید که به نقشه نگاه کنند و چند کشور بزرگ و کوچک را در قاره آسیا نام ببرند.	۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش در صنف

زمان به دقیقه	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۷- فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	شاگردان درس را به دقت مطالعه میکنند . - نام کشورهای قاره آسیا را در کتابچه خود بنویسند. در یک جدول نوع حکومت این کشورها از نظر دسترسی به بحیره‌ها و یا عدم دسترسی به بحیره‌های مهم جهان مشخص کنند. - در بحث گروهی فعالانه شرکت کنند.	- عنوان درس را بالای تخته سیاه بنویسید. - از شاگردان بخواهید که درس را خاموشانه بخوانند و سؤالات خود را از شما بپرسند. - توجه شاگردان را به نقشه کتاب یا نقشه بزرگی از تقسیمات سیاسی قاره آسیا جلب کنید. - به دانش آموزان توضیح دهید که در قاره آسیا ۴۶ کشور مستقل وجود دارد و نظام حکومتی این کشورها با یکدیگر فرق دارد. در مورد نظام حکومتی بعضی از کشورها مثال دهید. - صنف را به چند گروه تقسیم کنید. و از هر گروه بخواهید که با توجه به نقشه کتاب، کشورهای هر منطقه را مشخص کنند. برای مثال کشورهای خاورمیانه، جنوب آسیا، شرق آسیا، شرق دور، آسیای مرکزی، آسیای شمالی و آسیای غربی. - از شاگردان بخواهید کشورهایی را که در قاره آسیا به بحر راه دارند نام ببرند. مزایای دسترسی به بحر را برای این کشورها توضیح دهید. - از شاگردان بخواهید کشورهایی را نام ببرند که در قاره آسیا به دریا راه ندارند. مشکلات این کشورها را برای شاگردان توضیح دهید و با آنها بحث کنید که برای حل این مشکل چه کارهایی را می‌توان انجام داد. - در مورد علل استعمار کشورهای آسیایی و کشورهایی که این قاره‌ها را استعمار کرده اند توضیح دهید. - شاگردان به گروه‌ها تقسیم شوند بعد از کار گروهی نماینده هر گروه موضوع خود را در پیشروی صنف تشریح کنند. - برای ارزیابی از سؤالهای پایانی درس پرسیده شود. - در پایان درس فعالیت خارج صنف به شاگردان توصیه شود.

۸ - جواب سؤالهای پایانی درس:

- ۱- جغرافیای سیاسی شاخه از علم جغرافیه است که در باره حدود و سرحدات کشورها روابط داخلی و بین المللی و تشکیلات اداری آنها بحث می کند.

۲- در افغانستان، ایران، پاکستان و غیره.

۳- افغانستان، ازبکستان، ترکمنستان، تاجکستان، قزاقستان، و غیره.

۴- براعظم آسیا منابع معدنی فراوان و با ارزشی، محصولات زراعتی مهم و جمعیت و بازار فروش قابل توجهی دارد به همین علت مورد توجه کشورها اروپایی می باشد.

۹_ دانستنی‌ها برای معلم (معلومات و فعالیت‌های اضافی)

- . براعظم آسیا از لحاظ سیاسی قدیم ترین براعظم جهان است که بار اول تشکیل دولت در آن صورت گرفته است، چین قدیم، آریانیای قدیم (افغانستان فعلی) فارس قدیم (ایران موجوده)، هند قدیم، بین النهرین با دولت بابل‌های قدیم در عراق، حجاز و عربستان سعودی هر کدام نمود در واحدهای سیاسی بزرگی بودند.
- . در قرن بیست و بیست یک در اثر نفوذ کشورهای غربی در ساحهٔ خلیج دولت‌های متعددی بوجود آمد.
- . دوی شرق و جنوب شرق آسیا هر کدام از استعمار رنج فراوان دیدند.
- . در اخیر حرب اول و حرب دوم جهانی یک تعداد زیاد دولت‌های مستقل در آسیا پا به عرصه وجود گذاشت.
- . در سال ۲۰۰۸ تعداد دولت‌های مستقل آسیا به (۴۹) کشور میرسید. مراجعه به جدول ضمیمه کتاب.
- . دولت‌های شاهی اکثراً به جمهوری مبدل گردید.
- . از لحاظ قدرت سیاسی چین و هند در آسیا مقام اول دارند.